

www.musavat.com

MUSAVAT

Xəbər
Gürcüstanla
sərhədin
açılacağı
anonsu
yazısı səh.3-də

Qurucusu: Rauf Arifoğlu Gündəlik qəzet 22 oktyabr 2025-ci il Çərşənbə № 191 (8801) Qiyməti 60 qəpik

Gündəm

Prezidentin Qazaxıstana tarixi səfəri

İki ölkə arasında münasibətlər strateji müttəfiqlik səviyyəsində

yazısı səh.5-də

Avropa İttifaqından Bakıya yeni təklif

yazısı səh.4-də

"ABŞ Cənubi Qafqazı İsrailin nəzarətinə verir" iddiası

yazısı səh.8-də

Mingəçevirlə bağlı absurd iddia

yazısı səh.11-də

Neftdə iki həftədə 9 dollar ucuzlaşma...

yazısı səh.2-də

Keyfiyyətsiz dərmanlar apteklərə necə yol tapır?

yazısı səh.12-də

Luvrdakı oğurluq Bakıda təkrarlana bilər

yazısı səh.13-də

İşləməyənlərə tibbi xidmət pullu olacaq?

yazısı səh.12-də

Odlu silah vətəndaşların əlinə necə keçir?

yazısı səh.13-də

"Qarabağ"ın Bilbao sınağı

yazısı səh.15-də

Budapeştdə sülh olacaqmı?

yazısı səh.4-də

CNN ermənilərin lavaş saxtakarlığına şərik oldu

yazısı səh.14-də

MEHDİYEV MÜQAVİMƏTƏ BAŞLADI

PA-nın sabiq rəhbəri ilə bağlı müəmmalar artır; mülklərində axtarış aparılması mümkündür; Etibar Məmmədov və Rəsul Quliyev açılmış cinayət işinə nə dedilər... yazısı səh.7-də

Beş ölkənin birgə təlimləri - mesaj ünvana çatdı

Yeni bir güc mərkəzi formalaşır; ekspertlər keçirilən təlimlərin xüsusi əhəmiyyətini vurğulayır yazısı səh.6-da

Zakir Qaralovun son "Akkord"u - 20 milyon borc

yazısı səh.3-də

Sergey Narishkin

MDB ölkələrinə təhlükə xəbərdarlığı

yazısı səh.9-da

Paşinyanın Vatikan səfərinin sirləri

yazısı səh.11-də

Neftdə iki həftədə 9 dollar ucuzlaşma...

Son iki həftə ərzində Azərbaycan neftinin qiymətində kəskin azalma müşahidə olunub. "Azpolitika" xəbər verir ki, dünya birjalarında qiymət dəyişiklikləri 9 oktyabrda sonra daha böyük sürət götürüb. Belə ki, həmin tarixdə "Azəri Light" 70,08 dollara ticarət olunubsa, bir gün sonra 69,25 dollara, 11 oktyabrda isə 66,36 dollara qədər enib.

Oktyabrın 14-nə qədər birjalarda bu qiymət sabit qalıb, bir gün sonra isə cüzi azalma qeydə alınıb - 64,11.

16 oktyabrda qiymət 64,26 dollara qalxsa da, ümumi tendensiya aşağıyönümlü olub. 17 oktyabrda neft 63,15 dollara qədər ucuzlaşıb, bir gün sonra qiymət 62,17 dollara ticarət olunub. Oktyabrın 21-də Azərbaycan neftinin qiyməti 61,83 dollar səviyyəsinə enib.

Analitiklər bildirir ki, qiymətlərin kəskin azalması enerji bazarındakı qeyri-sabitlik və global tələbin zəifləməsi ilə bağlıdır. Ekspertlər yaxın həftələrdə Azərbaycan neftinin ixrac qiymətlərində daha da azalma ehtimalına qarşı ölkə üçün alternativ strategiyaların hazırlanmasının vacibliyini vurğulayırlar.

Azadlıq meydanının qarşısından keçən yol bağlanır?

21 oktyabr saat 23:00-dan etibarən Bakı Şəhəri, Səbail rayonu, Neftçilər prospektinin Azadlıq meydanının qarşısından keçən hissəsində aparılacaq təmir işləri ilə əlaqədar olaraq, nəqliyyat vasitələrinin hərəkəti işlər tamamlanana qədər məhdudlaşdırılaraq meydan ərazisindən təmin ediləcək.

Qeyd olunan səbəbdən, sürücülərdən aparılan işlərə anlayışla yanaşmaları, göstərilən ərazidə hərəkət zamanı ehtiyatlı olmaları, yol nişanlarının tələblərinə və yol hərəkəti qaydalarına ciddi riayət etmələri xahiş olunur.

Yaranan müvəqqəti narahatlığa görə üzr istəyir, anlayışınız üçün təşəkkür edirik.

Bakıda tibb bacısını maşın vurdu

Bakının Nəsimi rayonunda piyadanın vurulması ilə nəticələnən yol-nəqliyyat hadisəsi baş verib. 1973-ci il təvəllüdlü Bیکə Cəbraylova Dövlət İmtahan Mərkəzinin qarşısında yolu keçərkən onu avtomobil vurub.

Yaralı dərhal xəstəxanaya yerləşdirilsə də, onun həyatını xilas etmək mümkün olmayıb.

Qeyd edək ki, Bیکə Cəbraylova Kliniki Tibbi Mərkəzdə tibb bacısı işləyirmiş. Hadisə o, axşam növbəsindən çıxıb evə gedərkən baş verib.

Bu gün hava pisləşəcək

Oktyabrın 22-də gözlənilən hava şəraiti açıqlanıb.

Milli Hidrometeorologiya Xidmətindən verilən məlumata əsasən, Bakıda və Abşeron yarımadasında hava şəraitinin dəyişkən buludlu olacağı, ararib tutulacağı, əsasən yağmursuz keçəcəyi gözlənilir.

Lakin 21-dən 22-nə keçən gecə və səhər bəzi yerlərdə yağış yağacağı ehtimalı var. Ararib güclənən şimal-qərb küləyi səhər cənub-şərq küləyi ilə əvəz olunacaq.

Havanın temperaturu gecə 13-15, gündüz 17-20 dərəcə isti olacaq. Atmosfer təzyiqi normadan yüksək 766 mm civə sütunu, nisbi rütubət isə 70-80 % təşkil edəcək.

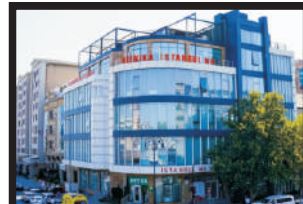
Azərbaycanın rayonlarında bəzi yerlərdə ararib yağış yağacağı, şimşək çaxacağı gözlənilir. Ayrı-ayrı yerlərdə qısamüddətli leysan xarakterli yağıntının olacağı, dolu düşəcəyi, yüksək dağlıq ərazilərdə qar yağacağı ehtimalı var. Bəzi yerlərdə ararib duman olacaq. Mülayim şərq küləyi əsəcək.

Havanın temperaturu gecə 10-14, gündüz 18-22, dağlarda gecə 4-8, gündüz 10-15 dərəcə isti olacaq.

Dabaq xəstəliyi ət yeməklə insana keçə bilər?

Dabaq virus mənşəli yüksək kontagioz iti gedişli infeksiya xəstəlik olub, xüsusən də cütdırnaqlı heyvanlarda bədən temperaturunun yüksəlməsi, ağız boşluğu selikli qişasının, yelin və ətrafların aftalı zədələnmələri ilə səciyyələnir.

"İstanbul NS"nin külli miqdarda borcu üzə çıxıb

Bakıda fəaliyyət göstərən "İstanbul NS" klinikasının külli miqdarda vergi borcu yaranıb. "Teleqraf"ın əldə etdiyi məlumata görə, hazırda klinikanın dövlətə 77 750 manat vergi borcu var.

Sözügedən klinika daha öncə İnzibati Xətlər Məcəlləsinin tələblərini pozduğuna görə məhkəməlik olub. Belə ki, klinika barədə ali və ya orta ixtisas tibb təhsili olmayan, habelə qanunda nəzərdə tutulmuş sertifikatıya şəhadətnaməsi olmayan və ya qüvvədə olmayan şəxslərin praktiki tibb və eczacılıq fəaliyyətinə buraxılmasına dair iddia qaldırılıb.

Qeyd edək ki, "İstanbul NS" klinikasının qanuni təmsilçisi Nəsirov Azər Qənber oğludur.

Daha bir tanınmış həkim vəfat etdi

Azərbaycanın daha bir tanınmış Əməkdar həkimi vəfat edib. Medicina.az xəbər verir ki, travmatoloq həkim Cəbrayıl Əlinağayev vəfat edib.

O, uzun illər Sumqayıt Təcili Tibbi Yardım Xəstəxanasının Travmatologiya şöbəsinin müdiri olub. Cəbrayıl Əlinağayev 1947-ci ildə Masallı rayonunda anadan olub.

Dövlət başçısı tərəfindən "Tərəqqi" medalı ilə təltif olunub.

mada bürüzə verir. Bu zaman ağız boşluğu, dırnaq nahiyyəsi və yelində aftalar əmələ gəlir. Xəstəliyin spesifik müalicə vasitəsi olmadığı üçün heyvanlarda simptomatik müalicə vasitələrindən istifadə edilir. Dabaq xəstəliyinə yoluxmuş heyvanlarda zədələnmiş sahələr 7-8 gün sonra bərpa olunur və 2 həftə ərzində xəstə heyvanlar sağalır. Xəstəliyi keçirmiş heyvanlarda bir ilə qədər təbii immunitet yaranır. Xəstəliyi vezikulyar stomatitdən, ağız selikli qişasının zədələnmələrindən və digər xəstəliklərdən ayırd etmək lazımdır.

Ramiz Mehdiyevin adı silindi

Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevin adı Təhlükəsizlik Şurasının saytıdan çıxarılıb.

Məlumata görə, Təhlükəsizlik Şurasının saytında üzvlərin adları olan bölmə ləğv edilib.

Qeyd edək ki, ötən həftəsonu ölkə mətbuatı Ramiz Mehdiyevin Azərbaycan Respublikası Təhlükəsizlik Şurasının üzvlüyündən azad edildiyi barədə məlumat yayıb. Mehdiyev Azərbaycan Respublikasının Prezidentinin 23.10.2019 tarixli fərmanı ilə Təhlükəsizlik Şurasının tərkibinə daxil edilmişdi.

Xatırladaq ki, Mehdiyev bu yaxınlarda cinayət məsuliyyətinə cəlb edilib, barəsində 4 aylıq ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilib.

DTX-nın Baş İstintaq İdarəsində Mehdiyevə qarşı dövlətə xəyanət (CM-in 274-cü maddəsi), hakimiyyəti zorla ələ keçirmə və ya onu zorla saxlama (278-ci maddə), həmçinin cinayət yolu ilə əldə edilmiş pul vəsaitlərinin leqallaşdırılması (193-1-ci maddə) ittihamları irəli sürülüb.

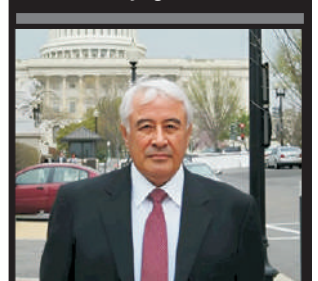

Bu şəxslər hərbi xidmətə çağırılır

Qanuna əsasən bəzi vətəndaşlar müddətli həqiqi hərbi xidmətə müvəqqəti və ya ümumiyyətlə, çağırılırlar.

Cəza çəkən şəxslər - ictimai işlər, islah işləri, azadlığın məhdudlaşdırılması və ya azadlıqdan məhrum etmə cəzası alanlar, qəsdən törətdiyi cinayətə görə azadlıqdan məhrum edilmiş, lakin hələ məhkumluğu götürülməmiş və ya ödənilməmiş şəxslər və barəsində cinayət işi və ya istintaq aparılan, həmçinin məhkəmədə işi başılan şəxslər müvəqqəti olaraq hərbi xidmətə çağırılırlar.

Ağır və ya xüsusilə ağır cinayət törədən, azadlıqdan məhrum etmə və ya ömürlük cəzaya məhkum olunmuş şəxslər isə ümumiyyətlə hərbi xidmətə çağırılırlar.

Rəsul Quliyev Azərbaycana qayıdır?

Milli Məclisin sabiq sədri, hazırda ABŞ-də yaşayan Rəsul Quliyevin qızı Xanım Quliyeva Bakıya gəlib. Onun səfərindən sonra sabiq spikerin də Azərbaycana qayıdıb-qayıtmayacağı müzakirə edilir. Sabiq spiker Azərbaycana qayıtmaq niyyətində olmadığını bildirib. Bu barədə o, "Yeni sabah"a danışmış.

"Azərbaycana qayıtmaq niyyətim yoxdur. Çünki sən istədiyin vaxt özünü Azərbaycandakı kimi hiss edə bilərsən. Bu işi görmək üçün onlarla vasitə mövcuddur. 44 günlük Vətən müharibəsi və Şuşanın, Xankəndinin azad edilməsi ilə əlaqədar yüzlərlə yazılarım çıxıb. Vətənə münasibətin məsafə ilə heç bir əlaqəsi yoxdur. Anadan harada olmağın o demək deyil ki, sən ora bağlısan və mütləq doğulduğun yerdə yaşamalısan... Bağlılıq əsasən Vətənin çətin günlərində hansı səviyyədə onun işinə yaraya bilməyindən asılıdır. Mən hər zaman, harada olmağımdan asılı olmayaraq, vətənime yaramağa, vətənim üçün töhfələr verməyə, layiqli vətəndaş olmağa cəhd etmişəm".

“Azərbaycanın ən iri tikinti şirkətlərindən biri olan “Akkord” şirkətlər qrupuna daxil müəssisələrin dövlət qarşısında milyonlarla manat vergi borcu yaranıb. Rəsmi mənbələr və media məlumatları bu borcun səbəblərinin həm maliyyə, həm struktur, həm də idarəetmə problemləri ilə bağlı olduğunu göstərir. “Yeni Müsavat” xəbər verir ki, bu barədə Bakı-xeber.com yazıb.

“Son rəsmi məlumatlara əsasən, “Akkord Sənaye Tikinti İnvestisiya Korporasiyası” ASC-nin 22 fevral 2024-cü il tarixinə dövlət qarşısında 15 milyon 6 min 168 manat 49 qəpik vergi borcu var. Bu, şirkətin 2022-ci ildəki təxminən 8 milyon manatlıq borcuna nisbətən iki dəfədən çox artım deməkdir. Qrupun digər törəmə şirkətləri də borclu vəziyyətdədir. “Akkord Hydretechnical Construction Company” MMC - 4,4 milyon manata yaxın borcu ilə siyahıda öndədir. “Akkordian Trade” MMC - 110 min manatdan çox borcu var. “Akkord Qum” MMC - Vergilər Xidmətinin “riskli vergi ödəyiciləri” siyahısına salınıb. “Hydraulic Mechanisms Company” MMC - təxminən 172 min manatlıq borcu qeyd olunur”, - deyə yazıda bildirilir.

Bakı Kommersiya Məhkəməsinin saytında “Akkord Hydretechnical Construction Company” və “Akkordian Trade” MMC-lərlə bağlı bir neçə mülki iş qeydiyyatı alınıb. Bu iddialar əsasən müqavilə öhdəliklərinin pozulması, təchizatçı borcları və vergi ödənişlərinin gecikməsi ilə bağlıdır. Vergilər Xidmətinin “riskli vergi

Zakir Qaralovun son “Akkord”u - 20 milyon borc

Sabiq baş prokurorun himayəsində olduğu iddia edilən şirkətlərin külli miqdarda borcu nədən yaranıb?

ödəyiciləri” siyahısına daxil olunmaq şirkət üçün ciddi xəbərdarlıq hesab olunur.

Bu status şirkətin dövlət sifarişlərinə çıxışını, tender iştirakını və bank kreditlərinə əlçatanlığını məhdudlaşdırır. İqtisadçıların fikrincə, “Akkord” kimi iri inşaat qruplarının vergi bordan layihələrin maliyyələşdirilməsində fasilələr və gecikən ödənişlərə bağlı yaranma ola bilər.

“Akkord” şirkətlər qrupu 2000-ci illərin ortalarından etibarən Azərbaycanın ən iri tikinti brendlərindən biri kimi formalaşıb.

Media mənbələri və bəzi iqtisadçılar şirkətin sabiq baş prokuror Zakir Qaralovun ailəsinə məxsus biznes strukturu olduğunu bildirirlər. Rəsmi sənədlərdə Qaralovun birbaşa pay sahibliyi göstərilir.

Ancaq keçmişdə onun yaxın çevrəsinə məxsus şirkətlər və idarəçilər vasitəsilə dolayı nəzarət həyata keçirdiyi iddia edilir. Zakir Qaralov 2020-ci ildə baş prokuror vəzifəsindən azad edilib və hazırda heç bir dövlət vəzifəsi daşımır.

Bununla belə, ekspertlərin fikrincə, onun “köhnə təsir dairəsi” hələ də qalır.

☐ “Yeni Müsavat”

Gürcüstanla sərhədin açılacağı anonsu

Tiflisin yeni təklifinə Bakı razı olacaqmı?

2020-ci ildən bəri Azərbaycanın quru sərhədləri bağlıdır. Əvvəlcə bu qərarın əsas səbəbi pandemiya idi. Lakin indi reallıq ondan ibarətdir ki, sərhədlərin bağlı saxlanması artıq müvəqqəti addım yox, davamlı təhlükəsizlik prioritetidir. Sonuncu dəfə baş nazir Əli Əsədovun imzaladığı qərara əsasən ölkədə tətbiq edilən xüsusi karantin rejimi gələn ilin yanvarınadək uzadılıb.

Azərbaycan və Gürcüstan arasında sərnəşin qatarlarının hərəkətinin bərpa ediləcəyi ilə bağlı xəbərlər olsa da konkret heç bir addım yoxdur. Gürcüstan tərəfi həm də rəsmi şəxslərin dilindən Bakı-Tiflis-Bakı marşrutu üzrə qatarların yenidən işləyəcəyini deyiblər. Amma rəsmi Bakının bu xəbərlərə

heç bir reaksiyası yoxdur.

İndi də Gürcüstanın “bir pəncərə” konsepsiyası çərçivəsində Azərbaycanla birgə sərhəd-keçid məntəqələrinin yaradılması üzərində işlədiyi barədə xəbərlər yayılıb. Bu barədə Gürcüstanın maliyyə naziri Laşa Xutsişvili Mərkəzi Asiya və Qafqaz ölkələrinin maliyyə nazirləri və mərkəzi bank rəhbərlərinin Vaşinqtonda Beynəlxalq Valyuta Fondunun icraçı direktor müavini Bo Li ilə görüşündə bildirib.

Onun sözlərinə görə, bu təşəbbüsün həyata keçirilməsi prosedurların sadələşdirilməsini və infrastrukturun modernləşdirilməsini tələb edir. Nazir qeyd edib ki, Gürcüstan son illərdə rəqəmsal vergitutma, effektiv gömrük nəzarəti, dövlət xidmətlərinin sadələşdirilməsi sahələ-

rinde mühüm addımlar atıb.

Xutsişvili Azərbaycan, Türkiyə və Ermənistanla sərhədlərə qədər avtomobil yollarının tikintisinin başa çatdırılmasının vacibliyini vurğuladı ki, bu da nəqliyyat əlaqələrini gücləndirəcək.

Orta dəhlizdən danışan nazir qeyd edib ki, onun davamlı inkişafı üçün sıx regional əməkdaşlıq və beynəlxalq maliyyə institutlarının dəstəyi vacibdir. Gürcüstan sərhədlərinin açılması ilə bağlı dəfələrlə rəsmi müraciət etsə də, nəticə yoxdur. İndi də sərhədlə bağlı “bir pəncərə” sərhəd-keçid məntəqəsi yaradılması müzakirə edilir, amma yenə Azərbaycanın reaksiyası yoxdur.

“Bir pəncərə” sərhəd-keçid məntəqəsinin yaradılmasına Azərbaycan razılıq verməlidir.

mi və bu variant müsbət effekti verə bilməzi?

REAL Partiyasının sədri, iqtisadçı ekspert Natiq Cəfərli “Yeni Müsavat”a bildirdi ki, Azərbaycanda quru sərhədlərinin bağlı qalması üçün hazırda səbəb yoxdur, quru sərhədləri açılmalıdır: “Çünki quru sərhədlərin bağlı olması həm iqtisadiyyata, həm turizmə ziyan vurur, həm də vətəndaşların mənəvi-psixoloji vəziyyətinə mənfi təsir göstərir. Hazırda pandemiya səbəbilə dünyada bizdən başqa heç bir ölkənin quru sərhədləri bağlı deyil. Məncə, artıq bu problem həllini tapmalıdır. O ki qaldı Gürcüstanın “bir pəncərə” sərhəd-keçid məntəqəsi yaratmaq ideyasına, Azərbaycan buna reaksiya verəcək və yaqin ki, buna razılıq da olacaq. Çünki burada söhbət axı tək sərnəşinlərdən getmir, yük daşımaqlar dayanmayıb. Azərbaycan-Gürcüstan sərhədi yükdaşımaqlar üçün açıqdır. Sərhəd sərnəşinlər, vətəndaşlar üçün qapalıdır. Əslində o da tam qapalı deyil, xarici vətəndaşlar, yaxud Gürcüstan vətəndaşları heç bir maneə olmadan Azərbaycandan Gürcüstana keçə bilirlər. Söhbət Azərbaycan vətəndaşları üçün sərhədin bağlı olmasından gedir. Yük daşımaqlar isə davam edir. Yükdaşımaqlar “bir pəncərə” prinsipi ilə həyata keçirilə bilər. Bu, Azərbaycana da sərf edir. Təbii ki, buna görə də Azərbaycan tərəfinin məsələyə pozitiv reaksiyası olmalıdır”.

☐ Etibar SEYİDAĞA,
“Yeni Müsavat”

Bakıda 26 milyona məhkəmə binası tikilir

Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin yeni inzibati binasının tikintisi davam edir.

“Teleqraf” xəbər verir ki, Bakı İstintaq Təcridxanası (“Kürdəxanı” təcridxanası) ilə üzbəüz inşa olunan kompleksdə işlər bu ilin fevral ayından başlayıb.

Layihənin iki il ərzində təhvil verilməsi nəzərdə tutulub. Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəmə Kompleksinin tikintisi Ədliyyə Nazirliyinin elan etdiyi tenderdən sonra “TVM İnşaat” şirkətinə həvalə edilib.

Kompleksin tikintisi 25 milyon 781 min manata başa gələcək.

Qeyd edək ki, hazırda Bakı Ağır Cinayətlər Məhkəməsinin inzibati binası paytaxtın Səməd Vurğun küçəsi 30 ünvanında yerləşir.

“Marsol Group” nümayəndəsi Azərbaycan səfiri ilə nöyi müzakirə edib?

Oktyabrın 20-də “Marsol Group” un Avropa səfəri çərçivəsində İsveçrənin paytaxtı Bern şəhərində Azərbaycan Respublikasının İsveçrə Konfederasiyası və Lixtenşteyn Knyazlığında fövqəladə və səlahiyyətli səfiri Fuad İsgəndərovla görüş keçirilib.

Teleqraf.az xəbər verir ki, görüşdə İsveçrədə fəaliyyət göstərən işgüzar dairələrlə əlaqələrin inkişafı, iki ölkə arasında iqtisadi əməkdaşlığın genişləndirilməsi və “Marsol Group” un beynəlxalq tərəfdaşlıq istiqamətləri barədə geniş fikir mübadiləsi aparılıb.

Səfir Fuad İsgəndərov Azərbaycan şirkətlərinin Avropa bazarlarında fəaliyyət imkanları, həmçinin İsveçrə və Lixtenşteynlə biznes əlaqələrinin daha da inkişaf etdirilməsi istiqamətində tövsiyələrini bölüşüb.

Görüşdə iştirak edən sahibkarlar da öz fəaliyyət istiqamətləri haqqında məlumat təqdim edərək, İsveçrədə biznes imkanları və birgə layihələr barədə müzakirələr aparıblar.

Azərbaycana gəmi üçün 62 milyon dollar verirlər

Qazaxıstanın Samruk-Kazına Fondu Azərbaycan şirkətləri ilə iki müqavilə imzalayacaq. Teleqraf.az xəbər verir ki, bu barədə fondun İdarə Heyətinin sədri Nurlan Jakipov bildirib.

“Samruk-Kazına” fondu iki sənəd imzalayacaq. Birincisi “AZCON holding”-dir. Bu saziş çərçivəsində Orta dəhlizin (Transxəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu) daha da inkişaf etdirilməsi, yeni onun potensialının gücləndirilməsi nəzərdə tutulur. Müqaviləyə əsasən, tərəflər Bakı Gəmiqayırma Zavodunda istehsal olunan bərələrin Xəzər dənizində istifadəsi imkanlarını araşdıracaq.

İkinci sazişə əsasən, SK-AIH İnvestisiya Fondu SOCAR ilə birlikdə bərpaolunan enerji mənbələrinin, yeni yaşıl layihələrin maliyyə investoru kimi çıxış edəcək”, - Nurlan Jakipov deyib.

Fond rəhbərinin sözlərinə görə, “KazMunayQaz” şirkətinin törəmə müəssisələrindən biri artıq Bakı Gəmiqayırma Zavodundan iki bərə alıb. Bu bərələr 2027-ci ilin sonuna qədər Xəzər dənizində fəaliyyətə başlayacaq.

“Bundan əlavə, Samruk-Kazına AZCON-la bağlanmış müqavilə çərçivəsində başqa gəmilərin də alınması imkanlarını nəzərdən keçirir. Birinci müqavilənin dəyəri 62 milyon ABŞ dollarıdır”, - Jakipov əlavə edib.

Budapeştdə sülh olacaqmı?

“ABŞ Prezidenti Donald Trampın Ukrayna Prezidenti Volodimir Zelenski ilə danışıqlardan sonra verdiyi açıqlama onun məqsədinin cəbhə xəttində müharibəni dayandırmaq olduğunu göstərir. Əsas sual isə Rusiya diktatoru Vladimir Putinin bu barədə nə deyəcəyidir”.

Bu sözləri ukraynalı politoloq Vadim Denisenko Rusiya-Ukrayna müharibəsini sülh yolu ilə həll etməyə cəhdlər göstərdiyini deyən ABŞ liderinin təşəbbüsləri barədə yazdığı analitik məqalədə qeyd edib.

O, bildirib ki, Rusiya mediası Trampın cəbhə xətləri ilə bağlı açıqlamasına tamamilə məhəl qoymadı: “Rus mediasında belə yekdillik ancaq Kremlin birbaşa göstərişi ilə mümkündür. Axı belə hallarda Kremlin iki taktikası var. Birincisi, Kreml öz şərhini təklif edir. Mediaya xoşagəlməz hekayəni ideyaların və fərziyyələrin sərbəst axınında boğmağa imkan verir və sonra ən populyar üç-dörd ideyanı seçir və hər kəsi özbaşına spekulasiya etmək üçün buraxır. İkincisi, Kreml sadəcə səssizliyi işə salır. Trampın bəyanatından sonra hələ də susqunluq hökm sürür. Səbəbinin nə olduğunu söyləmək çətindir. Bu, həm bu düsturla razılaşmağa hazırlaşmaq, həm də eyni zamanda Budapeştdə görüşə “yox” deməyə hazırlaşmaq demək ola bilər”.

“Hazırda arxa plana keçən başqa bir məsələ var ki, bu da Amerika şirkətlərinin Rusiyanın şimalında nadir torpaqların çıxarılmasına icazə verilməsidir. Putinlə söhbətindən sonra Tramp sülh sazişindən sonra iqtisadi layihələrin başlanacağını gözlədiyini bildirib. Bu, həm də Budapeşt görüşünün bir hissəsi olacaq. Təbii ki, əgər görüş olarsa. Və burada Putin son dərəcə çətin vəziyyətdədir, çünki Çin mütləq buna qarşı çıxacaq”, - deyir Denisenko əlavə edib. (Mənbə: Ayna.az)

Politoloq bildirib ki, Budapeşt danışıqları uğursuz olarsa, Tramp Ukrayna məsələsindən imtina edə bilməyəcək: “ABŞ seçkilərinin məntiqi onu ən azı silah satışı məsələsində Ukraynanın tərəfində olmağa məcbur edəcək”.

Avropa İttifaqı (Aİ) Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaz ölkələrini birləşdirəcək yeni əməkdaşlıq formatı yaradılıb. Yeni formatın iştirakçıları arasında Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Tacikistan, Türkmənistan, Özbəkistan, Moldova, Türkiyə və Ukrayna var.

Avropa İttifaqı rəsmiləri bildiriblər ki, Lüksemburqdakı sammit “Şərq Tərəfdaşlığı” proqramının əvəzlənməsi istiqamətində dönüş nöqtəsi ola bilər. Yeni diplomatik format ticarət, enerji, rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat əlaqələrinin gücləndirilməsini hədəfləyir.

Aİ-nin Mərkəzi Asiya üzrə xüsusi nümayəndəsi Eduards Stiprais “AzadlıqRadiosu”na açıqlamasında deyib ki, görüşdə əsas diqqət “Global Gateway” təşəbbüsü çərçivəsində toplanan vəsaitlərin istifadəsinə yönələcək: “Pul var, əsas məsələ siyasi qərarların qəbuludur. Çünki bu layihə bir neçə sərhədi əhatə edir və bu ölkələr 30 ildir suverenliklərini möhkəmləndirməyə çalışırlar”.

O bildirib ki, Aİ bu layihədə Çin və Rusiya ilə simvolik rəqəbətdə olsa da, bölgədə “hamı üçün yer

var”: “Bizim üstünlüyümüz sərmayələrin keyfiyyətində və şəffaf şərtlərlə həyata keçirilməsindədir”.

Xatırladaq ki, bu ilin aprelində Özbəkistanın Səmərqənd şəhərində Aİ-Mərkəzi Asiya sammiti keçirilmişdi. Həmin sammitdə Brüssel Orta dəhlizinin inkişafı və iqtisadi islahatlar üçün milyardlarla avro dəyərində investisiya vəd edilmişdi. Qazaxıstan və digər regional dövlətlər bu marşrutu iqtisadi asılılığın azaldılması və Qərblə əlaqələrin gücləndirilməsi üçün mühüm addım kimi görür.

Qazaxıstanın Aİ və NATO-dakı səfiri Roman Vasilenko bildirib ki, hazırda layihənin texniki-iqtisadi əsaslandırılması hazırlanır və Avropa Yenidənqurma və İnkişaf Bankı Aktau limanının modernləşdirilməsinə 35 milyon avro kredit ayırır.

Avropa İttifaqından Bakıya yeni təklif

“Şərq Tərəfdaşlığı” proqramı ləğv edilir; yeni formatın iştirakçıları arasında Belarus yoxdur

“Şərq Tərəfdaşlığı” proqramı rəsmi olaraq 2009-cu il mayın 7-də Avropa İttifaqının Praqadakı sammitində qüvvəyə minib. Proqram MDB ölkələri ilə münasibətlərinin yaxşılaşdırılmasına yönəldilmiş təşəbbüsdür. “Şərq Tərəfdaşlığı” Avropa İttifaqının altı qonşu ölkəsini əhatə edir: Azərbaycan, Gürcüstan, Ermənistan, Moldova, Belarus və Ukrayna. “Şərq Tərəfdaşlığı”nın məqsədi ilkin olaraq bu ölkələri Rusiyanın təsir dairəsindən çıxarmaq idi. Amma Aİ-nin istəyi tam alınmadı. İndi yeni format nəyi dəyişəcək? Mərkəzi Asiya ölkələri də daxil olmaqla yeni anti-Rusiya bloku yaratmaq niyyəti güdülür, yoxsa...

Siyasi təhlilçi Sona Əliyeva hesab edir ki, Avropa İttifaqı (Aİ) Mərkəzi Asiya və Cənubi Qafqaz ölkələrini birləşdirəcək yeni əməkdaşlıq formatı yaradılması Qərb üçün yeni enerji təhlükəsizliyi çağırışları ilə əlaqədardır. O, “Yeni Müsavat”da fikirlərini bu cür davam etdirdi: “Yeni formatda Belarus yoxdur. Bir sözlə, Qərb Belarusdan əlini üzüb. Üstəlik, Minsk Kremlə bağlı olmaqla yanaşı, Belarusun zəngin karbohidrogen yataqları yoxdur. Yeni formatın iştirakçıları arasında Azərbaycan, Ermənistan, Gürcüstan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Ta-

cikistan, Türkmənistan, Özbəkistan, Moldova, Türkiyə və Ukrayna var. Ukrayna öz sərvətlərinin qapısını müharibə fonunda Qərb üçün açıb. Öz də silah qarşılığında çox ucuz qiymətə bazarlıqlar edir. Orta Asiya ölkələri də Qərb üçün yeni karbohidrogen imkanlar deməkdir. Qazaxıstan və Özbəkistanın neft-qaz yataqları Qərbi Rusiyanın enerji asılılığından qurtara bilər. Türkmənistan qaz ehtiyatlarının həcminə görə dünyada dördüncüdür. Tacikistan isə dağlıq ölkədir və burada külək enerjisi istehsalı üçün böyük imkanlar mövcuddur. Eyni zamanda yaşıl enerji imkanları baxımından Qırğızıstanın da imkanları yüksək qiymətləndirilir. Azərbaycanla Ermənistan Türkünstan coğrafiyası ilə Qərbi birləşdirəcək əsas geostrategiya qapılardan biridir. Bu istiqamətdə Zəngəzur dəhlizinin açılması ilə əlaqədar olaraq Gürcüstanın imkanları bir qədər zəifləsə də, hazırda mövcud global miqyaslı infrastruktur baxımından Gürcüstandan keçən boru və dəmir yolu xətləri Avropa üçün öz aktuallığını qoruyur. Bir sözlə, Qərb yeni tərəfdaşlıq proqramı ilə özünü Rusiya təsirlərindən maksimum dərəcədə qorumağa çalışır”.

AMİP Ali Məclisinin

sədri, politoloq Rəşad Bayramov sammitin mövzusunun təsadüfi qəbul etmir: “Məlumdur ki, bu ilin may ayında Avropa Komissiyası və Avropa Xarici Fəaliyyət Xidməti Avropa İttifaqının Qara dəniz regionu üçün yeni strategiyasını təqdim etmişdi. Elan olunmuşdu ki, bu strategiya Avropanın Cənubi Qafqaz, Mərkəzi Asiya və onun hüddullarından kənarda əlaqələrini gücləndirməklə qarşılıqlı münasibətləri gücləndirmək və iqtisadi artımı artırmaq məqsədi daşıyır.

Strategiya Aİ-nin Qara dəniz regionunda etibarlı oyunçu kimi geosiyasi rolunun gücləndirilməsini, Azərbaycan, Türkiyə, Ukrayna, Moldova, Gürcüstan və Ermənistanla daha sıx tərəfdaşlığın qurulmasını və qarşılıqlı bağlantılar üzrə regional əməkdaşlığın təşviqini nəzərdə tuturdu. Həmin vaxt, yeni may ayında elan olunmuşdu ki, Avropa Komissiyası və Aİ-nin Xarici Əlaqələr üzrə Ali Nümayəndəsi yeni Qara dəniz strategiyası çərçivəsində əməkdaşlığı inkişaf etdirmək üçün tərəfdaş ölkələrlə Aİ nazirlərinin xüsusi görüşünün keçirilməsini təklif edir.

Yeni başqa sözlə, indi Lüksemburqda keçirilən sammitin və yeni tərəfdaşlıq

formatı ilə bağlı müzakirələrin əsası artıq bir neçə aydır ki, qoyulub. Sammitin “Regionalarası təhlükəsizlik və bağlantılar” mövzusunda keçirilməsi də onu göstərir ki, yeni diplomatik formatda əsas diqqət təbii ki, ticarət, enerji, rəqəmsal inkişaf və nəqliyyat əlaqələrinin gücləndirilməsinə yönəlib.

Aİ-nin bu fəaliyyətdəki məqsədlərinə gəldikdə isə burada xüsusilə iki məsələni qeyd etmək olar. Birincisi, Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiya regionlarında Rusiyanın təsir dairəsini zəiflətməkdən, ikincisi isə Qara dəniz regionunun iqtisadi və nəqliyyat bağlantıları imkanlarından bəhrələnməkdən ibarətdir.

Son olaraq qeyd edim ki, Qara dəniz regionunu Cənubi Qafqaz və Mərkəzi Asiyaya bağlayan mühüm nəqliyyat dəhlizləri üzərində yerləşən Azərbaycanın nəqliyyat, enerji və rəqəmsal bağlantıları sahəsində Avropa İttifaqı üçün etibarlı tərəfdaş olduğu artıq hər kəs tərəfindən qəbul olunur. Azərbaycan və Aİ arasında bu istiqamətdə iqtisadi və investisiya əməkdaşlığının gücləndirilməsi mövcud potensialdan daha səmərəli istifadə üçün geniş imkanlar açır”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

da gücləndirib. Bu isə ölkələr arasında ciddi əməkdaşlıq potensialının olduğunu və bundan artıq daha sıx şəkildə istifadə edildiyini göstərir.

Qazaxıstan və Azərbaycan arasında yenidən və fundamental qaydada nəzərdən keçirilən əlaqələr iqtisadi müstəqilliyin və bütövlükdə Avrasiyanın yeni prinsiplər üzrə reintegrasiyasının əsas elementlərindən biridir. Azərbaycan və Qazaxıstan siyasi və iqtisadi konsepsiya, həmçinin ambisiyalar baxımından yenilikçi davranır. Məhz bu yanaşma TDT-nin daha da güclənməsinə gətirib çıxar-

Əliyevin Qazaxıstan səfəri tarixi səfər oldu. Bu səfər Azərbaycan-Qazaxıstan strateji tərəfdaşlıq, müttəfiqlik münasibətlərini daha da dərinləşdirdi: "Azərbaycan-Qazaxıstan əməkdaşlığının əhatə dairəsi get-gedə böyüyür. Bu gün ölkələrimiz arasında fəal siyasi dialoq bütün sahələrdə əlaqələrin inkişafına yol açır. İqtisadi əlaqələr dinamik şəkildə genişlənir, o cümlədən nəqliyyat-logistika və enerji sahələrində ortaqların təşəbbüsləri əsasında mühüm layihələr icra olunur. İki ölkə arasında imzalanmış çoxsaylı sənədlər - o cümlə-

Oktyabrın 21-də Astanada Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevin Qazaxıstan Prezidenti Kasım-Jomart Tokayevlə təkbətək görüşü olub.

Elə həmin gün dövlət başçılarının iştirakı ilə Astanada "Orta dəhlizin inkişafı" (Trans-Xəzər Beynəlxalq Nəqliyyat Marşrutu) birgə layihəsinin təqdimatı olub. Qeyd edilib ki, Çin və Orta Asiya ölkələrini Avropa dövlətləri ilə birləşdirməkdə əsas nəqliyyat-logistika marşrutu olan Orta dəhliz regional və qitələrarası ticarətin möhkəmlənməsində strateji rol oynayır. Çindən Azərbaycana daşımaların həcmi getdikcə çoxalır və 2030-cu ilədək bunun hazırkı dövrə müqayisədə 3 dəfə artması proqnozlaşdırılır. Bu isə öz növbəsində layihənin əhəmiyyətini daha da artırır.

Azərbaycan-Qazaxıstan Ali Dövlətlərarası Şurasının ikinci iclası keçirilib. İclasda çıxış edən Kasım-Jomart Tokayev Azərbaycanla Ermənistan arasında Vaşinqton sazişlərinin tarixi əhəmiyyətini vurğulayıb.

Prezident İlham Əliyev isə çıxışında deyib ki, torpaqlarımızın işğal altında olduğu uzun illər ərzində Qazaxıstan ardıcıl olaraq Azərbaycanın suverenliyini və ərazi bütövlüyünü dəstəkləyib.

Daha sonra Prezidentlər mətbuata bəyanatla çıxış ediblər. İ.Əliyev bildirib ki, bu gün Azərbaycanla Qazaxıstan arasında aktiv qarşılıqlı fəaliyyət həm də çox mühüm geosiyasi əhəmiyyətə malikdir: "Bu gün yeni nəqliyyat marşrutları açıldıqca, daha geniş Avrasiya regionunda birləşdirici layihələr həyata keçirildikcə, Qafqaz və Mərkəzi Asiya daha sıx əlaqələndikcə və tez-tez vahid coğrafi məkan çərçivəsində fəaliyyət göstərdikcə, bütün bunlar qarşılıqlı fəaliyyətin konkret nə-

Prezidentin Qazaxıstana tarixi səfəri

İki ölkə arasında münasibətlər strateji müttəfiqlik səviyyəsində; İlham Əliyev Ermənistanla tranzitlə bağlı bütün məhdudiyyətlərin ləğv edildiyini dedi

ticələr verməsini təmin etmək üçün daimi diqqət və təbii ki, dövlət başçılarının iştirakını tələb edir".

İlham Əliyev həmçinin qeyd edib: "Hazırda planlaşdırdığımız və həyata keçirdiyimiz bütün işlərlə yanaşı, Zəngəzur dəhlizi layihəsi də böyük potensiala malikdir. Azərbaycan ərazisində bütün avtomobil və dəmir yolu əlaqələri gələn ilin ortalarına qədər tamamlanacaq. Ümid edirik ki, digər ölkələrin ərazisində də hər şey belə sürətlə reallaşdırılacaq və belə olan halda Zəngəzur dəhlizinin açılması 2028-ci ilin sonuna qədər baş verə bilər". Prezident deyib ki, Azərbaycan Ermənistanla yük tranziti ilə bağlı işğaldan bəri mövcud olan bütün məhdudiyyətləri aradan qaldırıb.

Dövlətimizin başçısı vurğulayıb: "Onu da qeyd etməliyəm ki, Azərbaycan

Ermənistanla yük tranziti ilə bağlı işğaldan bəri mövcud olan bütün məhdudiyyətləri aradan qaldırıb və ilk belə tranzit yük Qazaxıstan taxılının Ermənistanla daşınması olub. Zənnimcə, bu, həm də Azərbaycanla Ermənistan arasında sülhün artıq kağız üzərində deyil, həm də praktikada olduğunun yaxşı göstəricisidir".

Qazaxıstanda səfərdə olan Azərbaycan Prezidenti İlham Əliyevə qazax xalqının milli geyimi hədiyyə edilib. Hədiyyəni Kasım-Jomart Tokayev təqdim edib.

Prezident İlham Əliyevin Qazaxıstana ikigünlük səfəri ölkələrimiz arasında strateji tərəfdaşlığın yüksək səviyyədə olduğunu bir daha göstərdi. Qazaxıstan Azərbaycanın Mərkəzi Asiyada ən böyük ticarət tərəfdaşdır. 470 milyon dollar ticarət dövriyyəsi ilə

Qazaxıstan həmçinin Türk dövlətləri arasında Azərbaycanın ikinci ən böyük ticarət ortağıdır. Azərbaycanla Qazaxıstan arasında ticarət dövriyyəsi ötən il əvvəlki ilə nisbətən 33 faiz artıb. Azərbaycanın Qazaxıstan iqtisadiyyatına investisiyası 225 milyon dollara, Qazaxıstanın isə Azərbaycana sərmayəsi 136 milyon dollara çatıb. Göründüyü kimi, tərəflər arasında çoxsahəli əməkdaşlıq platforması formalaşmışdır. Ölkələr arasında iqtisadi əlaqələrlə yanaşı, mədəni və humanitar sahədə də ciddi əməkdaşlıq müşahidə olunmaqdadır. Xüsusən də son illər Türk dövlətlərinin daha da yaxınlaşması ölkələr arasında əlaqələrdə yeni səhifə açıb. Hər iki dövlət başçısının qarşılıqlı səfərləri ölkələr arasındakı iqtisadi və siyasi münasibətləri daha

dacaq. Türk Dövlətləri Təşkilatına üzv dövlətlərin hər biri ilə regional təşəbbüsləri və global təcrübəni birləşdirərək, konkret sahələr üzrə model qurub bunu təsisat çərçivəsində bölüşməlidir. Ortaq ambisiya ilə çıxış etmək və qərar vermək çətin, lakin mümkündür. Azərbaycan və Qazaxıstan bu çətin şəraitdə mümkün olan bütün addımları atmaq yoluna çıxıb. İrəmiqyaslı layihələrin icrasında nəinki bürokratik əngəllərin olmaması, süni intellekt üzrə ən qabaqcıl texnologiyaların tətbiqi vacibdir. Həm Azərbaycan, həm də Qazaxıstan Prezidenti siyasi nizamda nəyin lazım olduğunu dərk edən və ortaqların vizyonlu liderlər, cəlb etməyə qadir olan siyasətçilərdir.

Milli Məclisin deputatı Aydın Hüseynov "Yeni Müsavat"a şərhində bildirib ki, Prezident İlham

dən "Strateji tərəfdaşlıq və müttəfiqlik haqqında Bəyannamə" - siyasi əlaqələrin institusional bazasını formalaşdırıb. Bu sənədlər dövlətlərarası münasibətləri yeni mərhələyə yüksəldərək, əməkdaşlığın hüquqi əsaslarını daha da möhkəmləndirib. Azərbaycan və Qazaxıstan liderləri arasında həyata keçirilən müntəzəm görüşlər, qarşılıqlı dövlət səfərləri, beynəlxalq təşkilatlar çərçivəsində fəal əməkdaşlıq bu tərəfdaşlığın dinamik və sabit xarakter daşdığını göstərir. Prezident İlham Əliyevin də qeyd etdiyi kimi, "bu münasibətlər sadəcə diplomatik əlaqələr deyil, qarşılıqlı və qarşılıqlı dəstək münasibətləridir". Azərbaycan və Qazaxıstan çoxtərəfli formatda, xüsusilə beynəlxalq və regional təşkilatlar, o cümlədən BMT, Türk Dövlətləri Təşkilatı, İslam Əməkdaşlıq Təşkilatı, Asiyada Qarşılıqlı Fəaliyyət və Etimad Tədbirləri üzrə Müşavirə və s. çərçivəsində səmərəli əməkdaşlıq edirlər. Ölkələrimiz beynəlxalq aləmdə bir-birini dəstəkləyir, bir çox məsələlərdə ortaq mövqe tuturlar. Bu gün Azərbaycan və Qazaxıstan yalnız regional tərəfdaş deyil, Türk dünyasında integrasiya proseslərinin hərəkətverici qüvvəsidir. İki ölkənin strateji müttəfiqliyi qarşıdakı illərdə də regionda sabitliyin, inkişafın və türk birliyinin möhkəmlənməsində mühüm rol oynayacaq".

□ **Etibar SEYİDAĞA,**
"Yeni Müsavat"

“5+1” formulu nədir?

Azərbaycan-Mərkəzi Asiya münasibətləri vahid birliyə çevrilərək “6” formatını alıb. Bu barədə Azərbaycan Prezidentinin köməkçisi - Azərbaycan Prezidenti Administrasiyasının Xarici siyasət məsələləri şöbəsinin müdiri Hikmət Hacıyev X hesabında paylaşım edib.

O qeyd edib ki, son aylarda Prezident İlham Əliyev Mərkəzi Asiya regionuna üç səfər edib - Türkmənistan, Tacikistan və Qazaxıstan: “Azərbaycan-Mərkəzi Asiya münasibətləri adətən “5+1” formulu ilə təsvir olunurdu. Bu, beş Mərkəzi Asiya dövlətini və ayrıca tərəfdaş kimi Azərbaycanı simvolizə edirdi. Lakin bu gün həmin formula sadəcə riyazi anlayışdan siyasi və tarixi reallığa çevrilib, hətta kimyəvi birliyə çevrilərək vahid “6” formatını alıb. Bu da integrasiyanın dərinləşməsinə, ortaq tarix, mədəniyyət, ənənə, etnik və dil qohumluğu üzərində formalaşan vahid geosiyasi məkan və ortaq taleyi əks etdirir”.

“Azarkosmos” bu ölkələrə kosmik xidmətə başlayır

Azərbaycan inkişaf etməkdə olan ölkələrdə kosmik xidmətlərin reallaşdırılmasına başlayıb. Bunu Rəqəmsal İnkişaf və Nəqliyyat Nazirliyi yanında Azərbaycan Kosmik Agentliyinin (“Azarkosmos”) İdarə Heyətinin sədrinin vəzifələrini müvəqqəti icra edən Dunay Bədirxanov jurnalistlərə açıqlamasında bildirib.

O bildirib ki, xidmətlərin ixracı ilə bağlı həqiqətən yeni imkanlar yaranır: “Bu xüsusilə yerin məsafədən müşahidəsi çərçivəsindədir. Bundan sonra təsvirlərə olan tələbat daha da artacaq. Bu, həm Azərbaycanda, həm də dünyada olan proseslərlə əlaqədardır. Çünki biz bu gün peyk təsvirlərini ancaq Azərbaycanda deyil, həmçinin bizim coğrafi informasiya sistemləri mərkəzimiz vasitəsilə digər ölkələrə çıxarıq”.

O bildirib ki, peyklərin istehsalının Azərbaycana gətirilməsi bu ancaq kosmik sahənin inkişafı deyil: “Bu ümumilikdə Azərbaycanda texnoloji potensialın artımının göstəricisidir və bu potensialın istifadəsi üçün yeni imkandır. Dolayısı ilə Azərbaycan da bir çox texnoloji sahələrin, həmçinin rəqəmsal sahələrin də inkişafına öz töhfəsini verəcək. Peyk istehsalı üzrə mərkəzimizin artıq yeri seçilmişdir. Hazırda onun layihəsinin razılaşdırılması gedir. Ən önəmli ondan ibarətdir ki, layihə bizim planımıza uyğun davam edir və bir neçə ildən sonra artıq zavodumuzda öz peyklərimizin istehsalını görəcəyik”.

Azərbaycanın müdafiə naziri general-polkovnik Zakir Həsənov Özbəkistanın müdafiə naziri general-leytenant Şuhrat Xalmuxamedovun dəvəti ilə “Birlik-2025” təlimini izləmək üçün Səmərqəndə səfər edib.

Səmərqənd şəhərində Üç mərhələdən ibarət general-polkovnik Z.Həsənov özbəkistanlı həmkarı ilə görüşüb.

Tərəflər hərbi, hərbi-texniki, hərbi təhsil sahələrində əməkdaşlığın cari vəziyyəti və inkişaf perspektivlərini müzakirə edib, qarşılıqlı təcrübə mübadiləsi məqsədilə birgə təlimlərin keçirilməsinin əhəmiyyətini vurğulayıblar. Yada salmaq ki, təlimdə Azərbaycan, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Özbəkistan və Tacikistan hərbiçiləri iştirak edir.

“Tərxis Olunmuş Hərbiçilərin Gəncləri Maarifləndirmə” İctimai Birliyinin sədri, hərbi təhlilçi Emin

Azərbaycan daxil, beş ölkənin birgə təlimləri - mesaj ünvana çatdı

Yeni bir güc mərkəzi formalaşır; ekspertlər keçirilən təlimlərin xüsusi əhəmiyyətini vurğulayır

Həsənli “Yeni Müsavat”a söylədi ki, adları çəkilən dövlətlər siyasi və iqtisadi baxımdan bir-birlərinə çox yaxındır: “Bu cür təlimlər çox vacibdir. Ən böyük təcrübə müharibə meydanında qazanılır. Azərbaycan da bu sahədə məlumdur, 44 günlük savaşda çox böyük təcrübə qazanıb. Məhz həmin müharibədən sonra Azərbaycan çoxsaylı təlimlərdə iştirak edib. Bununla peşəkarlıq daha da artıb. Belə təlimlər iştirakçı dövlətlərin təcrübələrini artırır ki, bu da onların müdafiə qabiliyyəti üçün çox önəmlidir. Dövlətlərin birgə fəaliyyəti də şübhəsiz ki, mühüm amillərdəndir. Lazım gələrsə, gələcəkdə kardinasialı şəkildə vahid ordu formasında da fəaliyyət göstərə bilərlər. Hesab edirəm ki, təcrübələrin bölüşdürülməsi çox tədqirəlayiq bir haldır. Görünən odur ki, yeni bir güc mərkəzi yaranacaq”.

AĞ Partiya başqanının müşaviri, siyasi şərhçi Azər Hüseynov: “Özbəkistanın Səmərqənd vilayətində keçirilən “Birlik-2025” birgə hərbi təlimləri yalnız hərbiçilərin taktiki və əməliyyat bacarıqlarının artırılması üçün bir platforma deyil, eyni zamanda regionun təhlükəsizlik sisteminə strateji ünsiyyət və qarşılıqlı əməkdaşlığın gücləndirilməsi baxımından da önəmli bir hadisədir. Azər-

baycanın bu təlimlərdə iştirakı xüsusi strateji əhəmiyyət daşıyır. 2020-ci ilin 44 günlük Vətən müharibəsində ölkəmizin ərazilərini azad etməsi yalnız hərbi qələbə kimi qiymətləndirilməyib, həm də Azərbaycanın regional nüfuzunu və strateji tərəfdaşlıq imkanlarını artıran bir hadisə kimi qeyd olunub. Bu qələbə Azərbaycanın hərbi və siyasi təcrübəsini beynəlxalq səviyədə nümayiş etdirib, ölkəmizin digər dövlətlərlə birgə hərbi əməliyyatlarda iştirak etmək və effektiv rol oynamaq potensialını göstərmişdir. NATO ilə əməkdaşlıq çərçivəsində əldə olunan təcrübələr isə Azərbaycanın müasir hərbi standartlara uyğun bacarıqlarını daha da inkişaf etdirib, hərbiçilərin taktiki qərarvermə və komanda işi səviyyəsini yüksəldib”.

Siyasi şərhçinin sözlərinə görə, Azərbaycanın “Birlik-2025” təlimlərində iştirakı diplomatik baxımdan da əhəmiyyətlidir: “Ölkəmiz yalnız Orta Asiyada deyil, Qafqaz və Cənubi Qafqaz bölgələrində də strateji oyunçu kimi mövqeyini möhkəmləndirir. Təlimlər vasitəsilə Azərbaycan regional və regionlararası əməkdaşlıq mexanizmlərində fəal iştirak edir, global proseslərdə təsir gücünü artırır və digər dövlətlərlə strateji dialoq üçün im-

kanlar yaradır. Hazırda ölkəmiz enerji, hərbi, siyasi və iqtisadi sahələrdə regional və global balansın iştirakçısıdır və “Birlik-2025” kimi tədbirlər bu mövqeyi daha da gücləndirir.

Təlimlər yalnız hərbi aspektlərlə məhdudlaşmır; onlar Azərbaycanın regional liderlik və strateji diplomatiya imkanlarını da göstərir. Azərbaycan hərbiçiləri digər ölkələrlə əməkdaşlıq edərək yalnız hərbi təcrübə qazanmaq kifayətlənmir, həm də regional və global təhlükəsizlik məsələlərində peşəkar tərəfdaş kimi çıxış edir. Bu, Azərbaycanın beynəlxalq nüfuzunu artırır, həmçinin regional sabitliyin təmin olunmasına və strateji balansın qorunmasına xidmət edir. Azərbaycanın təcrübəsi və bu təlimlərdə fəal iştirakı həm də onun strateji düşüncə tərzini əks etdirir. Ölkəmiz yalnız öz maraqlarını qorumaqla kifayətlənmir, həm də regiondakı digər dövlətlərlə qarşılıqlı faydalı əməkdaşlıq mexanizmlərini inkişaf etdirir. Hərbi təlimlər, strateji planlaşdırma və əməliyyat koordinasiya təcrübəsi, diplomatik əlaqələrin möhkəmlənməsi və regional nüfuzun artırılması Azərbaycan üçün çoxşaxəli və uzunmüddətli strateji üstünlüklər yaradır.

Belə tədbirlər Azərbaycanın hərbi və diplomatik siya-

setinin gücləndirilməsinə, regionda sabitliyin təmin olunmasına və ölkənin strateji nüfuzunun möhkəmlənməsinə xidmət edir. Eyni zamanda bu təlimlər Azərbaycanın global səhnədə nüfuzunu artırır, digər dövlətlərlə hərbi və diplomatik əməkdaşlığı gücləndirir, regiondakı strateji balansın qorunmasına töhfə verir və ölkənin beynəlxalq təhlükəsizlik sistemi daxilində daha aktiv rol oynamasına imkan yaradır. Azərbaycan “Birlik-2025” kimi tədbirlər vasitəsilə yalnız regionda deyil, eyni zamanda global miqyasda da strateji oyunçu kimi mövqeyini möhkəmləndirir və gələcəkdə daha geniş regional və beynəlxalq əməkdaşlıq imkanlarını artırır.

Beləliklə, “Birlik-2025” təlimləri Azərbaycan üçün təkcə birgə hərbi əməliyyat təcrübəsi deyil, həm də strateji planlaşdırma, diplomatik əməkdaşlıq və regional liderlik mövqeyini gücləndirmək üçün vacib bir platformadır. Azərbaycanın hərbi uğurları, NATO ilə əməkdaşlıq təcrübəsi və regional və global proseslərdə fəal iştirakı ölkəmizin həm hərbi, həm də diplomatik baxımdan strateji əhəmiyyətini artırır və onu regionda nüfuzlu və etibarlı bir oyunçu kimi təqdim edir”.

□ **Cavansir ABBASLI,**
“Yeni Müsavat”

Mehdiyev müqavimətə başladı

PA-nın sabiq rəhbəri ilə bağlı müəmmalar artır - Etibar Məmmədov və Rəsul Quliyev açılmış cinayət işinə nə dedilər...

Azərbaycanın gündəmi Prezident Administrasiyasının sabiq rəhbəri Ramiz Mehdiyevin ev dustağı edilməsi barədə həbs xəbəri ətrafında qalmaqda davam edir. Dövlətə xəyanət, hakimiyyəti zorla ələ keçirmək kimi xüsusilə ağır cinayətlərdə ittiham olunan Mehdiyev vəkilləri vasitəsilə hələ ev dustaqlığı qətimkan tədbiri seçilməzdən əvvəl qəbul edilmiş bir sıra qərarlardan apelyasiya şikayəti verib.

Görünür ki, Ramiz Mehdiyev vəkillərinə bu istiqamətdə xüsusi göstəriş verib və müdafiəsinin qurulması üçün mümkün hüquqi addımların atılmasını tapşırıb. (Mənbə: Qafqazinfo)

PA-nın sabiq rəhbərinin suçlandığı ağır maddələrə baxmayaraq, onun evində axtarış aparılması haqda rəsmi bilgi yoxdur. Azərbaycan qanunvericiliyi məhkəmə qərarı olmadan belə Mehdiyevin evində axtarış aparılmasına imkan verir. Bunu isə Modern.az-a açıqlamasında **hüquqşünas Xəyal Bəşirov** bildirib. "Əgər mətbuatda səsləndirilən fikirlər həqiqəti əks etdirsə, o zaman Ramiz Mehdiyevin evi və ya evlərində axtarış aparıla bilər", - deyir o bildirib.

Hüquqşünas əlavə edib ki, mətbuatda gedən məlumatlardan görünür, Ramiz Mehdiyevin təkə bir yerdə deyil, bir neçə yerdə - həm Bakı şəhərində, həm də ölkənin müxtəlif rayonlarında evləri və ya villaları var. Onun sözlərinə görə, axtarışın aparılması Azərbaycan Respublikasının Cinayət-Prosessual Məcəlləsinə əsasən mümkündür: "Ci-

nayət-Prosessual Məcəlləsinə görə, cinayətin törədilməsi halları və cinayətlə bağlı sübutların toplanması məqsədilə ibtidai istintaqı apararaq axtarış və götürmə istintaq hərəkəti aparmaq zərurətini görürsə, bu addımı atə bilər. Bu zaman istintaq apararaq müstəntiq və ya müstəntiq qrupu vəsatətlə prosesual rəhbərliyi həyata keçirən prokurora müraciət edir, prokuror isə təqdimatla məhkəmə qarşısında bu məsələni qaldırır. Məhkəmə də həmin cinayətlə bağlı Ramiz Mehdiyevin evində və ya evlərində axtarış və götürmə aparılması barədə qərar qəbul edə bilər".

Xəyal Bəşirov qeyd edib ki, axtarış və götürmə əməliyyatları cinayətin izlərinin ist-isti müəyyənləşdirilməsi və cinayətin qısa zamanda sübuta yetirilməsi üçün ən mühüm addımlardan hesab olunur: "Elə cinayətlər var ki, - ağır və xüsusilə ağır cinayətlər, - onlar şəxsiyyət və dövlət hakimiyyəti əleyhinə olan cinayət kateqoriyasına daxildir. Nəzərə alsaq ki, Ramiz Mehdiyev də dövlət hakimiyyəti əleyhinə, xüsusilə ağır cinayətlərdə ittiham olunur və hələlik bu ittihamları

təkliz edən hər hansı bəyanat verməyib, bu halda qanunvericiliyə əsasən, belə cinayətlər zamanı müstəntiq təxirəsalınmaz hallarda, məhkəmənin qərarı olmadan da axtarış keçirə bilər".

Bu arada **Mehdiyevin kürəkəni İlham Əliyev** "Müsavat TV"yə açıqlama verib. O, qayınatasının həbsi, durumu, ailənin istintaqa çağırılması ilə bağlı suallara cavab verməyib, yalnız özü barədə yayılan iddiaları təkliz edib. İ.Əliyev iddia deyib ki, barəsində mətbuatda yayılan xəbərlərin həqiqətlə heç bir əlaqəsi yoxdur: "Mən sizin efiri, telekanalı izləyirəm. Sosial problemlərlə, insanların həyatı ilə bağlı faktlar deyirsiniz. Hər zaman baxıram sizə. Amma faktları dəqiqləşdirin: mənim Elmlər Akademiyasında obyektim yoxdur. Öncə faktları dəqiqləşdirin. Mənim mağazam, işə obyektim yoxdur. Mənim müəssisəm var". Yeri gəlmişkən, Mehdiyevin qardaşı oğlu Telman Mehdiyevin Dövlət Gömrük Komitəsində işləməsi barədə yayılmış məlumat təkliz olunub.

Dövlət Gömrük Komitəsinin mətbuat katibi Natiq Axundov Modern.az-ın sorğusuna cavab olaraq bildirib ki, T.Mehdiyev 2023-cü ildən gömrük orqanlarından təqaüdə çıxıb.

ABŞ-də yaşayan sabiq spiker Rəsul Quliyev də

Ramiz Mehdiyev ətrafında baş verən qalmaqala və Azərbaycanda Rusiyanın agent şəbəkəsi ilə bağlı müzakirələrə münasibət bildirib. "Azpolitika" xəbər verir ki, o, bu istiqamətdə sərt tədbirlərin görülməsinin vacibliyini bildirib.

Rəsul Quliyev deyib ki, artıq uzun illərdir Rusiyanın Azərbaycanda çoxsaylı agentlərinin fəaliyyət göstərdiyini qeyd edir: "Mən ən azı son beş ildə rusların Azərbaycanda çoxsaylı agentlərinin olması təhlükəsinin qarşısını almağın vacibliyini qeyd etmişəm. Həm ölkədə, həm də Rusiyada yaşayan və Rusiyaya xidmət edən kifayət qədər azərbaycanlı hələ də var və onlardan təmizlənmək vacibdir. Bu ölkə 19-cu əsrdən bəri bizim üçün ən təhlükəli ölkə olub və elə də qalacaq. Rusiyanın agentlərinə qarşı son dərəcə qəddar olmaq lazımdır. Gərək bu işi görmək istəyənlərin gözü qorxsun".

R.Quliyev bildirib ki, dövlət orqanları agentləri aşkar etmək üçün bütün vəsaitlərdən istifadə etməlidir: "Əgər Mehdiyev kimi qorxaq bir adam cəsarətə gələ bilsə, görün az cəsarətli olanların sayı nə qədər olar... Şübhəli təclili həbs edilməlidirlər. Fikirlərini bölüşdükləri və müəyyən vəzifələr vəd etdiyi adamlar həbs edilməlidirlər".

"Space TV"yə daha bir xəbərdarlıq

Audiovizual Şuranın növbəti iclası keçirilib. İclasda 2025-ci il oktyabrın 8-də, saat 22.06-23.09 arası "Space TV" kanalının efirində yayımlanan "Bənu" programında bölgələrin birində keçirilmiş qohum evliliyinə dair toy şənliyinin nümayişi müzakirə olunub.

Bu barədə Audiovizual Şuradan məlumat verilib. Müzakirələr zamanı programın həmin buraxılışı ölkəmizdə ailə institutunun möhkəmləndirilməsi, ailə rifahının və sosial dəyərlərin qorunması istiqamətində aparılan hüquqi islahatların mühüm nəticələrindən biri kimi 1 iyul 2025-ci il tarixindən qüvvəyə minmiş "Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinə" edilmiş qohumlar arasında evliliyin qadağan olunması ilə bağlı müvafiq dəyişikliklər prizmasından qiymətləndirilib: "Hazırda Azərbaycan Respublikasının Ailə Məcəlləsinin 12.0.2-1-ci maddəsinə görə qardaşların və (və ya) bacıların ümumi bioloji baba və (və ya) nənəsi olan uşaqları arasında nikahın bağlanmasına yol verilmir.

Audiovizual Şuranın Audiovizual proqramların monitorinqi və təhlili şöbəsinin mütəxəssisləri tərəfindən yaxın qohumlar arasında baş tutan toy məclisinin "Space TV" kanalında nümayişi faktı müəyyən olunub. Daha sonra məsələnin ətraflı araşdırılması məqsədilə kanala sorğu ünvanlanmışdır. Sorğuya verilən rəsmi cavaba əsasən süjetdə göstərilən toy şənliyi qanunvericilik dəyişikliklərinin qüvvəyə minməsindən xeyli əvvəl (rəsmi nikah 06 mart 2025-ci il tarixdə qeydə alınmışdır) baş tutmuşdur. Lakin bir neçə ay əvvəl lentə alınmış toy şənliyi televiziya kanalının mütəxəssislərinin texniki nöqsanı səbəbindən efirə oktyabr ayında verilmişdir.

İclas zamanı məsələ diqqətlə müzakirə edilmiş və programın 08 oktyabr 2025-ci il tarixli buraxılışında yuxarıda qeyd olunan yeni qanunvericilik tələblərinin pozuntusunun baş verdiyi qənaətinə gəlinmiş, bu hal redaksiya nəzarətinin qeyri-qənaətbəxş olmasının təzahürü hesab edilmişdir. Sonda yayımcıya göndərilmiş sorğuya cavabda pozuntunun etiraf edilməsi və nöqsan buraxmış əməkdaşla bağlı zəruri tədbirlərin görülməsi nəzərə alınaraq Audiovizual Şuranın üzvləri "Space TV" kanalına yalnız xəbərdarlıq edilməsi barədə razılığa gəlmişlər.

Audiovizual Şura bütün yayımcılardan proqramlarda qanunvericiliyin tələblərinə riayət olunmasını tələb edir, monitorinq və nəzarət tədbirlərinin davam edəcəyini bildirir".

Sonda Quliyev bildirib ki, satqınlar Azərbaycan dövlətinin orden və medallarını daşımaq haqqına malik deyillər.

Azərbaycan Milli İstiqal Partiyasının (AMİP) qurucusu Etibar Məmmədov Mehdiyevin niyə indi məsuliyyətə cəlb edilməsi ilə bağlı Modern.az-a bunları deyib: "Bunun səbəbini deyə bilmərəm. Görünür, müvafiq orqanların əlində hansısa ciddi əsaslar olub ki, onu bu şəkildə, bir neçə ciddi maddələrlə cinayət məsuliyyətinə cəlb ediblər. Onların içərisində ən ciddi si də vətənə xəyanət məsələsidir.

Azərbaycanda faktiki son 30 ildə ölkə idarəetməsində ikinci yerdə olan adamın bu şəkildə ittiham olunması dövlət üçün o qədər də xoşagəlməz deyil. Görünür, müvafiq orqanların əllərində çox ciddi əsaslar var ki onunla bağlı məsələni publik şəkildə elan edə ediblər. Ramiz Mehdiyevin Moskva ilə əlaqələrinin, Rusiya sisteminin heyranı, sovet sisteminin yeni dövrə uyğunlaşdırılmış bir formatının müəllifi olması heç kəsə sirr deyil. Ancaq Vətənə xəyanət, dövlət çevrilişinə cəhd bu yaşda insan üçün olduqca ciddi məsələdir".

Dini gəlinin videosu

Zamin Hacı
 zaminhaci@gmail.com

Iranda Əli Şəmxani isimli generalın qızının toy videoları yayılıb, vallah, pis çıxmasın, alt yazısı olmasa elə bilərsən toy haradasa Baden-Badendə, ya da nə bilim, Bakıdakı "Paleolit" şadlıq sarayının sütunsuz salonunda keçirilir. Dekoltelərin dərinliyi, yalan olmasın, Marian çökəkliyi. Salonda bir nəfər də başıbağlı zənən yoxdur, hamısı tellərini yan darayıb şingilim atır. Əli müəllim də tam Qərb adətiylə gəlinin qoluna girib, götürüb bəyözlənə təhvil verir, şəkil çəkdirirlər və sairə. Hələ bəlkə bu toyun bizə məlum hissəsidir, tam versiya, axırcan çəkilən film əlaqədar orqanların əlindədir.

Şəxsən mənə bu toyda pis nəse görünmədi, ümumiyyətlə, necə evlənmək hərənin şəxsi işidir, buna burun soxmaq aşağısı tərbiyəsizlikdir, ancaq toyun yiyəsinin kimliyi mövzunu qəlizləşdirir.

Əli müəllim, daha doğrusu, ağayi Şəmxani İranda balaca adam deyil. Kontr-admiraldır, dəniz qüvvələrinə baxır. Bir aralar, səhv eləmirəmsə, hətta İranın müdafiə naziri olub. Bundan başqa, İranın dini lideri ağayi Xamneyinin müşaviridir. Elə bu cür yüksək vəzifələr tutmağına görə İran xalqı toyun videosuna baxıb qəzəblənibdir. Deyirlər, bizi kəkili açmaq üstündə öldürən bu hakimiyyət niyə özününkülərə qarşı riyakardır?

Guya müsəlman dünyasında haçansa riyakarlıqdan uzaq yerlər var imiş. Bu temanın peçatını hələ 19-cu əsrin əvvəlində gəncəli müdrik Mirzə Şəfi Vazeh vurubdur. Gələcəyin dahi yazıçısı Mirzə Fətəli uşaq ikən onun yanında dərs öyrənirmiş, bir gün Vazeh Fətəlidən soruşur böyüyəndə kim olmaq istəyir. Fətəli deyir molla olmaq fikrindəyəm. Vazeh deyir: "Sən də mi riyakar olmaq istəyirsən!?" Vəssalam, söhbəti bağlayıb, başqa çərənəlməyə ehtiyac qoymayıb.

Mövzudan uzaqlaşmaq kimi çıxmasın, bizim başqa dahimiz "hicab-niqab" temalarına da yüz il qabaq möhür vurub. Üzeyir bəyin "O olmasın, bu olsun" pyesində Məşədinin başına açılan oyundan sonra dedi ki cümlə unudulmazdır: "Bu gəlini gətirəndə niyə baxmırdınız kişidir, yoxsa arvadıdır!?" İndi bəzi Avropa ölkələri niqab, çadra örtülməsi, bütün bədənini və sifəti gizlədən dini paltarlara qadağa çıxaran biz Üzeyir bəyin uzaqgörənliyini xatırlamağa borcluyuq.

Ümumiyyətlə, qəribə hal yaranıb: biz qadını buxovlayan dini təbiiqatlardan sovet hökumətinin hesabına zor-xoş qurtulmuşduq, indi isə bəzi insanlar İranda-Ərəbistandakı geyimlərin həsrətini çəkir. İrandakı qadınlar əyin-başını zorla örtmək əleyhinə aksiya edir, Azərbaycandakı bəzi qadınlar da örtülmək uğrunda. Gəl indi bu millətin halına ağla.

Hara baxırsan, ağlamalı vəziyyətdir. Məsələn, qardaşımız Türkiyədə təzə qanun hazırlayırlar, orada bilirsinizmi nəyə görə cəza olacaqdır? Həyasızlığa görə! Şədevrdir. Bunu necə ölçəcəklər, çox maraqlıdır. Həmçinin ikidən çox kişi xeylağı (orada erkək deyilir) məclis düzəldə bilməyəcək, bu, cinsi azlıq propaqandası sayılacaqmış.

Əladır, mən ölüm. Bəlkə çayxana və qəlyanxanalar bu üsulla bağlana, bekar gənclər düzələ. O cümlədən zəhləmizi tökən kişi-kişiyə öpüşmələr bəlkə bu minvalla bitə. Ancaq vəziyyətin tragikomediya olması ortaya çıxacaq: qadınlarla yığılmaq olmaz, dinə ziddir, kişi-kişiyə yığılmaq da əxlaqsızlıq sayılsa, camaat bir-birini necə görəcəkdir?

Bircə müsbət cəhət var ki, hazırda bütün planet müsəlman aləminin gününə düşməkdədir. Təsəvvür elə, ən zirpə fəvqəldövlətin müdiri prezident sarayının böyrünü söküb qoyub yerə, şadlıq sarayı tikir. Hələ əleyhinə mitinq edən camaatı ələ salmaq üçün video düzəltmişdi, guya təyyarədə uçub göydən onların başına... nəcis tökür. Mətbuat katibinin isə jurnalistin "Putinlə görüşün yerini kimin məsləhəti ilə seçmisiniz" sualına "Sənin ananla" cavabı, ümumiyyətlə, şədevrdir.

Bir anda uşaqlığım yadıma düşdü. O vaxt bizim aramızda belə satirik şeir dəbdə idi: "Hitler gəlir maşında, P.xlu vedrə başında". Lap nostalji oldum.

Donald Trampın Qəzza sammitinə Azərbaycanın dövlət başçısını da dəvət etməsi və İlham Əliyevə xüsusi diqqət ABŞ-nin Cənubi Qafqazla bağlı yeni prioritetləri haqda iddiaları artırır.

Stenford Universitetinin politologiya üzrə professoru Artur Xaçikyan ABŞ-nin Cənubi Qafqaz regionunda yeni prioritetləri haqda iddialar irəli sürüb. "ABŞ-nin bölgemizdəki prioriteti onu türk hegemonluğu, Türkiyə və İsrailin nəzarəti altına salmaqdır. Türkiyə və İsrail ABŞ-nin Cənubi Qafqaz və Yaxın Şərqdəki əsas müttəfiqləridir. Bu müttəfiqlər vasitəsilə ABŞ öz məqsədlərinə çatır: İranı zərərsizləşdirmək, Rusiyanı zərərsizləşdirmək, Qərbbə neft və qaz nəql etmək, İsrailin hegemonluğunu qurmaq və İsrailə müqavimət göstərən sonuncu rejimi - İranı məhv etmək", - deyər ermənişilli amerikalı professor deyib.

Böyük Britaniyanın Azərbaycana (həm də Ermənistan) silah embarqosunu ləğv etməsi barədə danışan Xaçikyan ingilislərin Azərbaycanın neft-qaz sənayesinə ən böyük sərmayəçi olmasının yada salıb. Onun sözlərinə görə, bu fakt da açıq şəkildə göstərir ki, Böyük Britaniyanın Cənubi Qafqazda strateji prioritetləri müttəfiqi ABŞ ilə eynidir, əsas "stavka" yenə Azərbaycan və Türkiyəyədir.

Yada salaq ki, İsrail nəşrləri hökumət rəsmilərinə istinadən Azərbaycanın Qəzza zolağında təhlükəsizliyin təmin edilməsinə kömək edəcək Beynəlxalq Stabilitəşdirmə Qüvvələrinə (ISF) qoşun yerləşdirməyə razılaştığını iddia edib. Qafqazda formalaşan yeni güc balansını xüsusilə Rusiyanı narahat edə bilər. Vaşinqtonun bölgədəki təsirlərini Türkiyə ilə İsrail arasında bölüşdürə bilməsi ehtimalı var. İsrailin Cənubi Qafqazda həyatı əhəmiyyətli strateji maraqları var. Bakı-Yerusalem yaxınlığı ABŞ-nin bölgədəki maraqlarına cavab verir.

Vaşinqton hələ 1990-cı illərin əvvəllərində Türkiyə, Azərbaycan və İsrailə üçtərəfli münasibətlərin inkişafına çalışırdı. Daha sonra buraya Gürcüstan da əlavə olunmuşdu. Lakin 2008-ci ildə Rusiyanın Gürcüstanı işğal etməsi, daha sonra isə İsrail-Türkiyə münasibətlərinin korlanması sanki bu işi yarımçıq qoydu.

44 günlük Vətən müharibəsindən sonra da Azərbaycan-İsrail münasibətləri regi-

"ABŞ Cənubi Qafqazı İsrailin nəzarətinə verir" iddiası

Bəs yəhudi ölkəsinin regionda möhkəmlənmək istəyi hansı gərginliklər yarada bilər?

onal təhlükəsizlik baxımından vacib hesab olunur. İsrailin neftə olan tələbatının 40%-i Azərbaycanın hesabına ödənilir və Azərbaycan nefti İsrailə Bakı-Tiflis-Ceyhan boru xətti vasitəsilə çatdırılır.

Onu da demək yerinə düşər ki, rəsmi Bakı Yaxın Şərqdə sülhə nail olmaq üçün mərkəzi güc kimi çıxış edir. Faktiki olaraq toqquşan bütün tərəflər dialoq platforması kimi Azərbaycanı seçirlər.

Bəs yuxarıdakı iddia nə qədər realdır? Türkiyə aydındır, İsrailin regionda möhkəmlənmək istəməsi hansı gərginliklər yarada bilər? ABŞ-nin bu planına Rusiya və İranın reaksiyaları necə, riskli ola bilərmi?

Analitik Murad Sadəddinovun "Yeni Müsavat"a bildirdiyinə görə, bu fikri irəli sürənlər Ermənistanda qərəzli qüvvələrdir. Onun fikrincə, İsrail barədə iddia Azərbaycanın ənənəvi müttəfiqi Türkiyə ilə əlaqələrini pozmağa hesablanmış bir ideya kimi ortaya atılıb: "Eyni zamanda İranla yaxşılaşmaqda olan münasibətlərə xələl gətirmək məqsədi daşıyır. Ümumiyyətlə, İsrailin xarici siyasəti birbaşa öz ətrafında baş verən proseslərlə qarışıqdır. Belə bir mərhələdə İsrailin Cənubi Qafqaza nəzarət imkanı və potensialı yoxdur. Çünki İsrail öz ətrafı ilə bağlı danışıqlar aparır, beynəlxalq aləmlə konfliktlərdir. Həmçinin İsrail sərhədi olmayan bir regiona

təsir etmək gücünə malik deyil, üstəlik, bunun ənənəsi yoxdur".

Onun sözlərinə görə, ABŞ-nin Cənubi Qafqazda Türkiyənin imkanlarından istifadə etməsi göz qabağındadır və bu məsələləri Ankara ilə müzakirə edir: "Xüsusən də Respublikaçıların iqtidarda olduğu vaxtda Vaşinqton çalışır ki, Ankara ilə bizim bölgəni müzakirə etsin. Bu da açıq şəkildə özünü göstərməkdədir. Amma İsrail haqda səslənən iddialar yersizdir və hər hansı ciddi arqumentlərə də söykənmir".

Siyasi şərhçi Ramiyə Məmmədova hesab edir ki, İsrail Türkiyə və İranın olduğu regionda təsir imkanlarını artırmağa çalışa bilər, amma bunu Azərbaycan üzərindən həyata keçirməsi mümkünsüzdür. Onun sözlərinə görə, Azərbaycan İsrail-Türkiyə, İsrail-Suriya danışıqlarına ev sahibliyi edib, lakin bu dövlətin Cənubi Qafqazda güclənməsi üçün hər hansı missiya yerinə yetirmir: "Azərbaycan İsrailə olduqca dərin və güclü əlaqələrə sahibdir. Bu, bizim uğurumuzdur. Son aylarda isə yəhudilərin dəstəklədiyi Trampın Azərbaycan rəhbərliyi arasında yüksək səviyyəli əlaqələr İsrailə münasibətlərimizi daha da inkişaf etdirib. Məlumdur ki, Azərbaycanın "İbrahim sazişi" adlanan layihəyə qoşulması müzakirələri gedir və ölkəmizə dəvət də gəlir. Ancaq Azərbaycan hələ tələsmir. Çünki Türkiyə və İran faktorları var".

Ekspertə görə, Qəzzada baş verənlər səbəbindən İsrailin hazırkı imici heç də yaxşı deyil, ona görə də rəsmi Bakının tezliklə qərar verəcəyini gözləmir. Təhlilçi beynəlxalq münasibətlərin qarışıq vaxtında Azərbaycanın kifayət qədər bəyənili siyasət yürütdüyünü düşünür: "Dövlət Türkiyə və İran amillərini nəzərə alaraq, İsrailə əlaqələrdə olduqca pragmatik yanaşma ortaya qoyur. Unutmayaq ki, İrandan Azərbaycana "sionizm" ittihamları yağdırılıb, Türkiyədə bəzi media resursları əleyhinə kampaniya aparıb, Qəzza hadisələrinə görə İsrailə əlaqələrimiz tənqid olunub, lakin rəsmi Bakı doğru mövqedə dayandığını həm də Qəzza sammitində iştirakı ilə nümayiş etdirdi".

R.Məmmədovanın zənnincə, erməni şərhçilərin analizləri Tehranın diqqətini cəlb etməyə hesablanmışdır: "Halbuki Azərbaycan Cənubi Qafqazda addımlarını Türkiyə ilə koordinasiya edir. ABŞ da NATO-nun cənub cinahını Türkiyəyə həvalə edib. Yeni bu regionda Türkiyə güclüdür və amerikalılar üçün nəzarət edən tərəf qardaş ölkədir. Bundan əlavə, Ankara və Tehran İsrail məsələsində mövqelərini tutuşdurur. Hər iki qonşu dövlət Cənubi Qafqazda yəhudi ölkəsinin təsirlərinin artmasında maraqlı deyil. İsrailə birmənalı münasibətin olmadığını Azərbaycan da bilir".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
 "Yeni Müsavat"

Səmərqənddə MDB-yə üzv dövlətlərin təhlükəsizlik və kəşfiyyat orqanları rəhbərlərinin görüşü keçirilib. Tədbirdə Azərbaycan, Ermənistan, Belarus, Qazaxıstan, Qırğızıstan, Rusiya, Tacikistan, Türkmənistan və Özbəkistanın xüsusi qurumlarının nümayəndə heyətləri iştirak ediblər.

İclasda ötən il ərzində əməkdaşlığın yekunları nəzərdən keçirilib və birlik dövlətlərində daxili siyasi sabitliyi pozmağa yönəlmiş beynəlxalq destruktiv qüvvələrə qarşı mübarizədə kəşfiyyat orqanlarının səylərinin əlaqələndirilməsi müzakirə olunub.

Rusiyanın Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin direktoru Sergey Narişkin dünya düzəninə transformasiyası kontekstində MDB ölkələrinin qarşısında duran çağırışlar və mövcud global vəziyyətlə bağlı ətraflı çıxış edib. Rusiya Xarici Kəşfiyyat Xidmətinin rəhbəri qeyd edib ki, tərəfdaş xidmətlərin hər biri xarici və daxili təhdidlərə qarşı mübarizədə unikal təcrübə toplayıb, onların mübadiləsi birlik dövlətlərini daha möhkəm və güclü edir.

Xüsusi qurumların nümayəndə heyətlərinin rəhbərləri MDB ölkələrinin sabit və müstəqil inkişafı maraqları naminə təhlükəsizlik məsələləri üzrə dialoqun davam etdirilməsini dəstəklədiklərini bildiriblər. Görüş zamanı xarici qüvvələr MDB çərçivəsində integrasiya proseslərinin dərinləşməsinə maneə olmaq, birliyin regional sabitlik və təhlükəsizliyin təmin edilməsində rolunu gözəndir salmaq səylərini vurğulayıblar.

Tədbirin yekununda dövlət maraqlarının qorunması və MDB ölkələrinin təhlükəsizliyinin xarici mənfi təsirlərdən təmin edilməsi üçün mövcud qarşılıqlı fəaliyyət mexanizminin daha da təkmilləşdirilməsi, əməkdaşlığın forma və sahələrinin genişləndirilməsi zərurətini bir daha təsdiq edən memorandum imzalanıb.

Memorandumda MDB-yə üzv dövlətlər arasında ənənəvi, çoxşaxəli tərəfdaşlıq münasibətlərini pozmağa yönəlmiş xarici qüvvələrin fəallığının artdığı qeyd edilib. Bundan başqa, vurğulanıb ki, region-

dankənar aktorların bir sıra birlik dövlətlərində vəziyyətin sabitliyini pozmaq niyyətləri göz qabağındadır.

Kənardan dəstək alan müxtəlif qeyri-hökumət təşkilatları tərəfindən davam edən təhlükə qeyd olunub. Əlavə təhlükə regiondankənar aktorların öz məqsədlərinə çatmaq üçün terror qruplaşmalarına və ekstremist strukturlara fəal şəkildə cəlb olunmasıdır.

Belə bir şəraitdə birlik dövlətləri üçün xarici təhdidlərə qarşı birgə səylərin gücləndirilməsinin, MDB ölkələrinin təhlükəsizliyinin təmin edilməsi və dövlət maraqlarının qorunması məqsədilə əməkdaşlığın müxtəlif sahələrində tərəfdaşlıq mexanizminin işinin intensivləşdirilməsinin tərəfdarı kimi çıxış ediblər.

Parlamentin Müdafiə, təhlükəsizlik və korrupsiya ilə mübarizə komitəsinin sədri Arzu Nağıyev "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, xarici təhdidlərə hansı bucaqdan baxmaq vacib məsələdir. Onun sözlərinə görə, Narişkin çıxışında Rusiyanın təhlükəsizliyi konsepsiyasını ortaya qoyub: "Bu yanaşma və fikirlər sırf Rusiyaya aiddir. Ancaq bu narahatlığı bütün MDB ölkələrinin ortaq təhlükəsi kimi dəyərləndirmək daha çox Moskvanın öz baxışdır. Rusiyanın özü gəldikdə, əlbəttə, bu dövlətə xarici təhdidlər müxtəlif ola bilər. Məsələn, Qərbin bölgədə təsirinin artması, NATO-nun şərqi doğru genişlənməsi, Birləşmiş Ştatların regionda siyasi və hərbi fəaliyyəti, Ukrayna, Gürcüstan, Moldovada ictimai-siyasi dəyişikliklər, habelə kibernetik hücumlardan, iqtisadi təzyiqlərdən də söhbət gedə bilər. Yeni təhdidlər fərqlidir və Rusiya bütün bunları özünə qarşı təhlükə sayır. Ona görə də Narişkin MDB ölkələrindən daha çox Rusiyanın öz narahatlığını

MDB ölkələrinə təhlükə xəbərdarlığı

Rusiya özünə olan xarici təhdidləri regionun ortaq təhlükəsi kimi dəyərləndirir - Kremlin narahatlığının əsas səbəbi

ortaya qoyub".

Deputat vurğuladı ki, MDB ölkələrinə də müəyyən təhdidlər istisna deyil: "Məsələn, terrorçuluq, informasiya təhlükəsizliyi məsələləri ola bilər. Həmçinin ABŞ-nin Belarusla danışıqları, Mərkəzi Asiya ölkələri ilə münasibətlər Rusiya üçün narahatlıq doğuran amillərdir. Eyni zamanda Əfqanıstanla, İranla sərhəd məsələləri, radikal dini hərəkatlar, su resursları uğrunda mübarizə, qaçaqmalçılıq halları MDB ölkələrini narahat edən

problemlərdir".

A.Nağıyev qeyd etdi ki, Azərbaycan üçün təhlükə mənbəyinə Ermənistanla sərhəd, regionda qeyri-sabitlik, terrorçuluq, narkotik prizmından baxmaq olar: "Yeni MDB ölkələrinə təhdidlər fərqli istiqamətlər üzrə ola bilər. Lakin Azərbaycan xarici və daxili siyasətini müstəqil aparır, koordinasiya şəkildə məlumat mübadiləsindən sonra işini qurur. Ona görə də Narişkinin bəyanatını Rusiya üçün siyasi-ideoloji mesaj kimi qiymətləndirirəm. Rusiya dü-

şünür ki, MDB onun təhlükəsizlik məkanına daxildir. O baxımdan, Qərbə qarşı kollektiv mövqe yaratmaq Moskvanın çoxdankı istəyidir və bunun üçün MDB məkanından istifadə etmək istəyir".

Hərbi ekspert Ramil Məmmədli isə hesab edir ki, MDB məkanına təhdidlər dedikdə hərbi eskalasiya riskləri nəzərdə tutulmur. Onun qənaətinə görə, Rusiyanı narahat edən Cənubi Qafqaz və Orta Asiyada Qərbin siyasi-iqtisadi təsirlərini gücləndirmək səyləridir: "Rusiya Zəngəzur dəhlizinə

nəzarəti əldə edə bilmədi və yəni onun strateji rəqibi ABŞ-yə verilməsi özü tərəfindən təhlükə kimi sayılır. Bundan başqa, Qərb Özbəkistan və Qazaxıstanda təsirlərini gücləndirir. Bu da Moskva üçün arzuolunan hal deyil. Ermənistan təhlükəsizlik sahəsində yeni tərəfdaş axtarır, Azərbaycanın isə müttəfiqləri məlumdur. Rusiya bu itkiləri görür və hesab edir ki, ona asılılıq azalır. Eyni zamanda KTMT əhəmiyyətini itirməkdədir. Bu mənada, MDB məkanı ilə bağlı Kremlin "sancı"ları başa düşüldür".

Hərbi ekspertə görə, MDB məkanı Rusiyadan asılılığını azaldır, Ukrayna müharibəsi Moskvanın təsir imkanlarını zəiflədir, bu səbəbdən belə bəyanatlar səsləndirilir: "Artıq MDB özü də təşkilat olaraq cazibəsini itirib. Çünki dünyada və regionda yaranan yeni realitələri bunu deməyə əsas verir. Xarici təhdidlərə gəlincə, hər zaman ola bilər. Ancaq Azərbaycana son illərdə təhdidlər daha çox elə Rusiya, İran, Ermənistan kimi region və qonşu dövlətlərdən olub. Hər halda, Tehranda səfirliyimizin terror edilməsi, Qroznıda təyyarəmizin vurulması, şərti sərhəddə zaman-zaman ermənilərin hərbi təxribatları göstərir ki, xarici təhdidlərdən daha çox regional təhlükələrə diqqət yetirmək lazımdır".

□ **Emil SALAMOĞLU,**
"Yeni Müsavat"

"Bakının xoşuna gəlməse, proses dayanacaq..."

Rusiya əsgəri hələ də Azərbaycan sərhədində dayanır

"Ermənistanın baş naziri Nikol Paşinyan və xarici işlər naziri Ararat Mirzoyan sülh prosesinin uzadılması yolunu seçib. Ona görə də ziddiyyətli bəyanatlar verilir. Sözsüz ki, Azərbaycan tərəfindən bu hallar diqqətlə izlənilir. Faktiki olaraq, Zəngəzurdan keçən "Tramp marşrutu"nun açılmasının vaxtının uzadılması prosesi gedir". Azərbaycanın sabiq xarici işlər naziri, politoloq Tofiq Zülfüqarov [Teleqraf.az](https://www.az.az)-a müsahibəsində belə deyib.

T.Zülfüqarov əlavə edib ki, "Tramp marşrutu"nın keçəcəyi Zəngəzur bölgəsindəki sərhəddə hələ də rus əsgəri dayanır: "Bu məsələnin necə həll olunacağı hələlik belli deyil. Təbii ki, hansısa bir şəkildə həll olunmalıdır. Çünki burada

ən əsas amil təhlükəsizliyin təmin edilməsi məsələsidir. "Tramp marşrutu" ABŞ-yə məxsus konsorsiumun icarəsi əsasında fəaliyyət göstərməlidir. Ona görə də dəhlizin keçəcəyi ərazidə təhlükəsizliyin rus sərhədçiləri tərəfindən təmin ediləcəyi və başqa qüvvələrin orada dayanacağı ilə bağlı suallar açıq qalır".

Sabiq nazir deyib ki, delimitasiya prosesində də heç bir irəliləyiş yoxdur: "Amma görünən odur ki, Zəngəzur istiqamətində delimitasiya və demarkasiya məsələsində hansısa irəliləyiş əldə etmək niyyəti var. Problem ondadır ki, Ermənistan tərəfi daha çox Almatı razılaşmalarına istinad edir. Azərbaycan isə bu razılaşmalara formal yanaşır. Eyni zamanda Ermənistan Konstitusiyasında heç bir dəyişiklik olmayıb və Azərbaycana ərazi iddialarını ehti-

va edən müddəalar hələ də qalmaqdadır. Bu şəraitdə delimitasiya prosesinin sürətlə getməsi o qədər ümidverici deyil. Proses razılaşmaya uyğun olaraq ABŞ ilə Ermənistan arasında gedir. Azərbaycan bu prosesdə bir məntiqə yer ala bilər. Rəsmi Bakı bu prosesə qoşulub-qoşulmamaqla bağlı qərar vermək iqtidarını özündə saxlayır. Çünki Azərbaycanın istəyi odur ki, dəhliz prinsipi təmin edilsin və gediş-gəlişdə heç bir maneə olmasın. Belə olsa, delimitasiya-demarkasiya prosesinə Azərbaycan da müsbət yanaşsa bilər. Əslində o bölgədə aparılacaq delimitasiya və demarkasiya prosesi Azərbaycanın veto hüququdur. Əgər razılaşmalar Bakının xoşuna gəlməse, sərhədlərin dəqiqləşməsi prosesində heç bir irəliləyiş olmayacaq".

"Azərbaycanla Ermənistan arasında delimitasiya və demarkasiya ilə bağlı əldə edilmiş razılaşmalar rəsmi Bakının təklif etdiyi şərtlər çərçivəsində icra edilir". Bu sözləri isə agentliyə **YAP İdarə Heyətinin üzvü, Milli Məclisin deputatı Mübariz Qurbanlı** deyib. Deputatın fikrincə, Zəngə-

zur dəhlizi ("Tramp marşrutu") məsələsi də əldə edilmiş razılaşmaya uyğun vaxtında və mütləq şəkildə həllini tapacaq: "Bu il avqustun 8-də Vaşinqtonda Azərbaycan və ABŞ prezidentlərinin, Ermənistanın baş nazirinin imzaladığı sənədlərə uyğun olaraq dəhliz hansı marşrutla müəyyənləşib, elə də yekunlaşacaq. Kiminsə onu dəyişməsi, müdaxilə etməsi mümkün deyil. Çünki Vaşinqton sənədləri imzalandıqda açıq şəkildə qeyd edildi ki, bundan geridönüş yoxdur".

YAP təmsilçisinə görə, sərhədlərin dəqiqləşməsi ilə bağlı prosesin hazırda Zəngəzur istiqamətində aparılması dəhlizin daha tez işə düşməsinə hesablanıb: "Bu dəhliz nə qədər tez fəaliyyətə başlayarsa, Şərqi-Qərb, Şimal-Cənub nəqliyyat dəhlizlərinin və bu istiqamətdəki kommunikasiyanın da istifadəsinə imkan yaranacaq. Zaman bunu tələb edir. Dünya ticarəti, əlaqələr artmaqdadır. Məhz bu reallıq tələb edir ki, iqtisadi-ticarəti əlaqələrin daha intensiv getməsi üçün Zəngəzur dəhlizi kimi marşrutlar işə düşsün".

□ **"Yeni Müsavat"**

Ilin birinci yarısının nəticələrinə əsasən, Azərbaycan Numbeo global trafik indeksində 27-ci yerdə qərarlaşıb. Traffic Index səyahət vaxtı, tıxaclarda sərf olunan vaxtdan narazılıq, CO emissiyaları və nəqliyyat sisteminin ümumi səmərəsizliyi kimi amilləri nəzərə alan hərtərəfli göstəricidir. O, ümumi trafik vəziyyətinin görüntüsünü təqdim edir.

Ölkənin indeksi 162,2 olub. Qeyd etmək lazımdır ki, indeks nə qədər yüksək olarsa, müəyyən bir ölkədə tıxac və nəqliyyat əlçatanlığı səviyyəsi bir o qədər pis olur. Azərbaycanda səyahət vaxtı orta hesabla 40,2 dəqiqə olub. Bu, birtərəfli işə gediş-gəliş üçün lazım olan orta gündəlik vaxtı, eləcə də şəhər daxilində bir yerdən digərinə getmək üçün lazım olan vaxtı ölçür.

Nəqliyyat sisteminin ümumi səmərəsizliyini qiymətləndirən səmərəsizlik indeksi 196,5 olub. Bu, insanların şəxsi avtomobillərə ictimai nəqliyyatla uzun gedişlərdən üstünlük verməsini göstərir.

Bir sənişinin gündəlik gediş-gəlişi ilə bağlı emissiyaları ölçən CO emissiyaları indeksi 4 221,9 qram təşkil edib.

İndeksin dəyərlərinə görə, region ölkələri arasında Ermənistan 71-ci, Gürcüstan isə 53-cü yerdə qərarlaşıb. Türkiyədə (12-ci), İranda (8-ci) və Rusiyada (19-cu) vəziyyət daha pisdır.

Global reytingdə ən pis göstəricilər Nigeriya, Kosta-Rika, Şri-Lanka, Banqladeş və Keniyada qeydə alınıb. Ən yaxşı vəziyyət Estoniya, Avstriya və Finlandiyada olub.

Numbeo global trafik indeksində həmçinin 335 şəhər arasında Bakı şəhəri 133-cü yerdədir. Trafik indeksi 148,1, orta gediş müddəti 37,6 dəqiqə, səmərəsizlik indeksi 186,2, bir nəfərin gedişi zamanı havaya buraxılan karbon miqdarı 4189,5 qramdır.

Qeyd edək ki, indeksdə dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələri və onların şəhərləri ən pis nəticələr göstəriblər. Bu da tıxac probleminin global xarakterindən xəbər verir. Tıxacların dünya iqtisadiyyatına hər il vurduğu ziyan 1,5 trilyon dollar qiymətləndirilir. Bu bütün dünyada istehsal iqtisadiyyata vurduğu ziyan ÜDM-in 1,5 faizinə bərabərdir. Tıxaclardan xeyli ölkə əziyyət çəkir. Məsələn, ABŞ-də 2023-cü ildə nəqliyyat sıxlığının səbəb olduğu iqtisadi zərər 180 milyard dollar həcmində hesablanıb. Amerikanın "INRIX" şirkəti və "İqtisadiyyat və Biznes Təhlili Mərkəzi" tərəfindən hazırlanan birgə proqnoza əsasən, 2030-cu ilə qədər 200 milyard dollara çatacaq. Texas Nəqliyyat İnstitutunun araşdırmalarına görə, şəhər sakinləri ildə ortalama 54 saatını tıxaclarda keçirir. Yollardakı tıxacların maddi itkiləri hər bir şəxs üçün ildə təxminən 1080 dollar təşkil edir. Bundan əlavə, tıxaclarda dayanıqdakı təxminən 12,5 milyard litr yanacaq israf olunur.

Çin dünyada ən sürətlə böyüyən avtomobil bazarına malikdir və bu səbəbdən tıxaclar da çox böyük bir problemə çevrilib. Pekin, Şanxay və digər böyük şəhərlərdə tıxacların nəticələri çox ciddi iqtisadi təsirlər yaradır. Pekində bir sürücü gündə 1,5 saatını tıxacda keçirir. Tıxaclar səbəbindən illik olaraq 6,4 milyard litr əlavə yanacaq

lama 1,5 saatlarını tıxacda keçirirlər ki, bu da illik təxminən 2 milyon ton əlavə yanacaq sərfiyyatına səbəb olur.

Şimal qonşumuz Rusiyada Moskva, Sankt-Peterburq və digər böyük şəhərlərdə tıxaclar səbəbindən iqtisadi zərər illik təxminən 10-12 milyard dollar arasında qiymətləndirilir.

Tıxacların həm iqtisadi,

müxtəlif layihələrin icracında ləngimə yaranır, iqtisadi itki qeydə alınır.

Tıxacda qalan nəqliyyat vasitələrinin artıq yandırdığı yanacaq həm də atmosfərə atılan karbon qazının miqdarını artırır. Bu da global istiləşmə və ətraf mühitin pisləşməsi kimi ciddi amillərin təsirini gücləndirir.

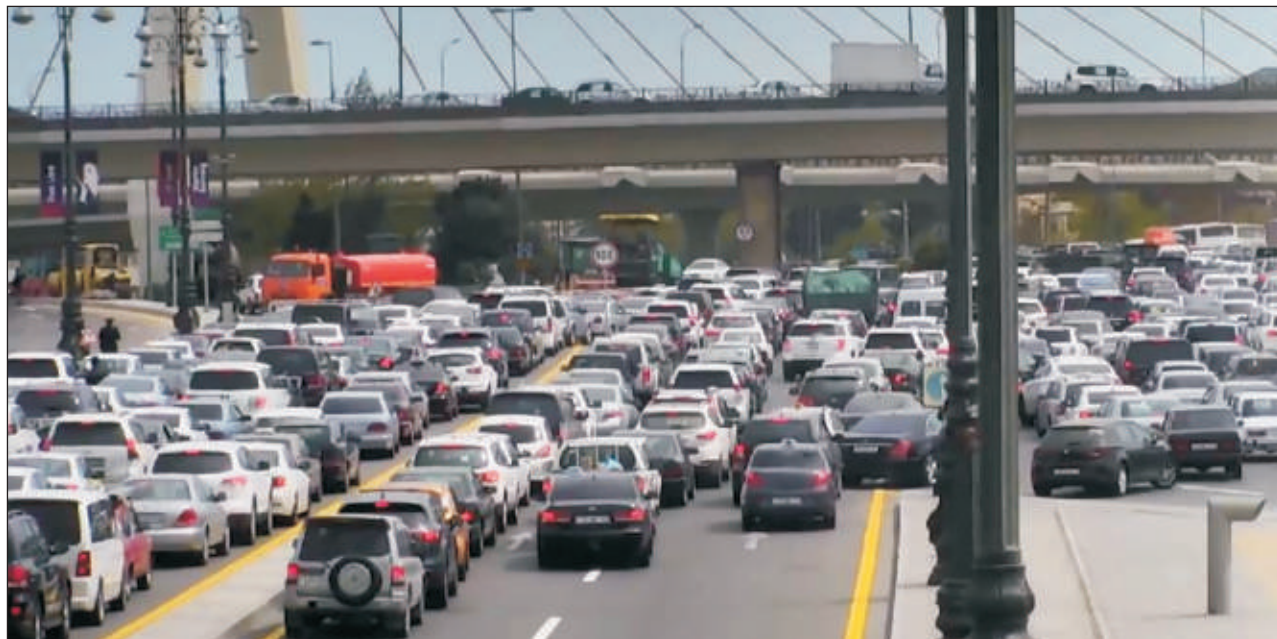
Azərbaycanda ölkə həya-

lət başçısı bildirib ki, vaxtilə şəhər nəqliyyatını yüngülləşdirmək və tıxacları azaltmaq üçün bir çox böyük layihələr icra edilib, bir çox tunellər, yol qovşaqları inşa olunub: "Amma indi biz görürük ki, yenə də nəqliyyat vasitələrinin sayı artır, insanlar daha çox maşın alır, iqtisadi fəallıq artır. Yenə də şəhər tıxaclarda boğulmağa

məsi haqqında Sərəncam imzalayıb. Sərəncamda və Bakının Baş Planında nəzərdə tutulan bir sıra tədbirlərin icracına başlanılıb. Planda qeyd olunur ki, hazırda Bakıda şəhər xidmətlərinin - təhsil, səhiyyə, ictimai işə, idman, əyləncə, mədəni, turizm, inzibati-hüquqi, rabitə və sair xidmətlər - eksəriyyəti Bakı şəhərinin mərkəzi his-

Bakı tıxaclara görə regionda "lider" oldu

Numbeo global indeksində dünyanın ən inkişaf etmiş ölkələri və onların şəhərləri belə ən pis nəticələr göstərir

sərf edilir.

Braziliyanın Sao Paulo və Rio de Janeyro kimi böyük şəhərlərində tıxaclar böyük iqtisadi zərərlərə səbəb olur. San Paulo şəhəri tıxaclar səbəbindən ildə 9,3 milyard dollar zərər görür. Şəhər sakinləri hər gün tıxacda orta hesabla 2 saat itirirlər. Tıxaclar səbəbindən ildə 1,6 milyard litr əlavə yanacaq sərf edilir.

Böyük Britaniya, xüsusən London kimi böyük şəhərlər tıxacların iqtisadi təsirini ciddi şəkildə hiss edir. Londonda tıxaclarından yaranan iqtisadi zərər illik təxminən 7,8 milyard funt sterlinq hesablanır. London sürücüləri ilin təxminən 115 saatını tıxacda keçirirlər. Tıxaclar hər il 50 milyon ton əlavə yanacaq sərfinə səbəb olur.

həm sosial, həm ekoloji zərərləri var. İlk növbədə vaxt itkisi bu problemin vurduğu ən böyük zərər hesab olunur. Tıxacda qalan insanlar vaxtın böyük bir hissəsini yolda hərəkətsiz vəziyyətdə keçirirlər. Bu həm şəxsi, həm də peşəkar fəaliyyət üçün ciddi itkiyə səbəb olur. Belə ki, uzun müddət tıxacda qalaraq əsəbi vəziyyətə düşən işçilərin əmək məhsuldarlığı azalır, bu, uzun müddət davam etdikdə onlarda sinir-əsəb xəstəliklərinin inkişafına gətirib çıxarır. Bu isə o deməkdir ki, tıxac həm iş saatlarının misalında gəlir-əlavə dəyər itkisinə, həm də xəstəlikləri inkişaf etdirmək və sosial problemlərə səbəb olur. Buna görə də tıxacın zərərli kimi insanların sinir-əsəb xəstəliklərinin müalicəsinə sərf etdikləri vəsaitlər də hesablanır.

Tıxacların başqa bir iqtisadi zərəri yanacaq xərci ilə bağlıdır: nəqliyyat vasitələrinin sürəti azaldığı üçün yanacaq sərfiyyatı artır. Bu da sürücülər və yük daşıyıcı şirkətlər üçün əlavə yanacaq xərclərinə səbəb olur. Bundan əlavə, yükdaşıma şirkətləri gecikdirilən yüklərə görə əlavə ödəniş etməli olurlar. Yaxud gecikən yüklərə görə

tının bütün sahələrində olduğu kimi, tıxaclar da Bakıda "cəmləşib". İqtisadiyyatın 80 faizinə qədərinin cəmləşdiyi paytaxtın tıxac probleminin kökü də elə bu faktdadır. Rəsmi şəkildə etiraf edilməsə də, hazırda Azərbaycan əhalisinin üçdə birindən çoxu Bakıdadır. Eyni zamanda ölkə üzrə avtomobillərin 70 faizi Bakı şəhərində cəmləşib. Paytaxtda hazırda min nəfərə təxminən 250-300 avtomobil düşür. Şəhərin infrastrukturunun bu qədər avtomobili qəbul etməyə uyğun olmaması böyük bir problemə çevrilib. Bezi hesablamalara görə, paytaxtdakı tıxac problemi illik 2 milyard manat civarında iqtisadi zərərə nəticələnir.

Uzun illərdir bu problemin aradan qaldırılması, heç olmasa miqyasının kiçildilməsi istiqamətində çoxsaylı yeniliklər edilsə də, hələlik nəticə gözləntidən qat-qat aşağıdır. Bu ilin əvvəlində yerli televiziya kanallarına müsahibə verən Prezident İlham Əliyev şəhər nəqliyyatı problemlərinə də toxunub. Döv-

başlamışdır. Ona görə mənim tərəfimdən, o cümlədən bu məsələ də tapşırıq kimi verildi və indi Baş plan faktiki olaraq hazırlanıb. Burada avtomobil nəqliyyatını metro nəqliyyatı ilə uzlaşdırmaq məsələləri dayanır. Biz son vaxtlar bir neçə metro stansiyasını istifadəyə verdik. Amma bu, kifayət deyil və mənim göstərişimlə yeni 10 metro stansiyası inşa ediləcək. Onların yerləri də seçildi və bu ildən başlayaraq artıq investisiyalar da qoyulacaq. Bununla bərabər, yeni yol infrastruktur layihələrini Bakı şəhərində icra etmək üçün artıq ilk 7-8 layihə seçildi. Beynəlxalq mütəxəssislər cəlb edildi. Biz hansı yollara üstünlük verməliyik. Bəzən yeni yol açılır, amma o, tıxacın azalmasına yox, artmasına gətirib çıxarır. Yeni burada beynəlxalq təcrübə çox vacibdir və bu məsələ də mütləq öz həllini tapacaq".

Prezident həmçinin "Bakı şəhərində və ətraf ərazilərdə nəqliyyat infrastrukturunun təkmilləşdirilməsinə dair 2025-2030-cu illər üçün Dövlət Proqramı"nın təsdiq edil-

sində cəmlənib.

Şəhəratrafi yaşayış məntəqələrində bu xidmətlərlə təminat səviyyəsi aşağı olduğu görə mərkəzdən kənarda yerləşən ərazilərin yaşayış baxımından cəlbədiciliyi nisbətən aşağıdır. Planda bildirilir ki, bu problemin həlli üçün Baş Plan çərçivəsində mövcud planlaşdırma strukturu nəzərə alınmaqla ərazinin çoxmərkəzli inkişaf modelinin yaradılması təklif olunur. Plana əsasən Bakıda əsas şəhər mərkəzi, iki regional mərkəz (Mərdəkan və Ələt), Sabunçu, Binəqədi, Zığ-Hövsan və Lökbatanda olmaqla 4 altmərkəz yaradılacaq.

Baş plana əsasən iki əsas məqsəddə nail olmaq hədəflənir: Mərkəzi Bakının yüklənmədən azad olunması; şəhəratrafi ərazilərin cəlbədiciliyinin artırılması və gücləndirilməsi, iqtisadiyyatın şaxələndirilməsi, mənzil fondunun müasirləşdirilməsi, xidmət səviyyəsinin yüksəldilməsi.

2040-cı ilədək planın icrasına 94 milyard manat vəsaitin sərf olunması nəzərdə tutulur.

Göründüyü kimi, Bakıda tıxac probleminin aradan qaldırılması üçün çox ciddi tədbirlərin həyata keçirilməsi planlaşdırılır. Lakin bütün planların Bakıya hesablanması hökumətin problemi yaradan səbəbi deyil, məhz özünü aradan qaldırmağa hədəfləndiyindən xəbər verir. Çünki Bakıdakı tıxac probleminin əsas səbəbi regionlarda həyat və iqtisadi şərtlərin əlverişsizliyi üzündən əhalinin mühüm hissəsinin Bakıya axışmasıdır. Hökumət regionları daha cəlbədiciliyə, daxili miqrasiyanın qarşısını almaqdansa, Bakının mərkəzini insanlardan azad etməyə hədəflənməsi sadəcə, təəssüf doğurur...

 Dünya SAKİT, "Yeni Müsavat"

Paşinyanın Vatikan səfərinin sirləri

Kilsə ilə ölüm-qalım mübarizəsinə girişmiş Nikol Paşinyanın katoliklərin siyasi paytaxtında Papa XIV Leo ilə görüşü bəzi haqlı suallar doğurub

Ermənistan kilsə ilə ciddi konfliktə olan baş nazir Nikol Paşinyanın katoliklərin siyasi paytaxtı Vatikan səfəri və Papa XIV Leo ilə görüşü bəzi haqlı suallar doğurub. Paşinyanın Vatikan səfəri erməni kilsəsinin "erməni katolik arxiyepiskopu İgnatius Maloyan və daha altı möhtərəm müqəddəsin kanonizasiya mərasimində" iştirak etməklə olub.

Yeri gəlmişkən, Vatikanın Müqəddəs Pyotr meydanında keçirilən son mərasim beynəlxalq ictimaiyyətdə ciddi tənqidlər doğurub. Guya "erməni soyqırımı" qurbanı kimi təqdim edilən arxiyepiskop İgnatius Maloyan və daha altı möhtərəm müqəddəsin kanonizasiya mərasimində iştirak etməklə olub.

Ekspertlər hesab edir ki, bu mərasim dini xarakter daşımaqdan çox, Ermənistanın köhnə təbliğatını legitimləşdirməyə yönəlib. Vatikanın bu addımı, xüsusən də Azərbaycan və Türkiyəyə qarşı tarixi saxtakarlıqların yenidən gündəmə gətirildiyi bir vaxtda, siyasi təxribat təsiri bağışlayır.

Qərb dövlətləri və Ermənistan uzun illərdir 1915-ci il hadisələrini siyasi təzyiq alətinə çevirərək bu məsələni beynəlxalq gündəmdə saxlamağa çalışır. İndi isə bu iddiaların Vatikan səviyyəsində "müqəddəslik" adı ilə leqallaşdırılması dini prinsiplərin siyasi məqsədlərə qurban verilməsi kimi qiymətləndirilir.

Vatikanın bu qərarı nə humanitar, nə də dini müləhizələrlə izah edilə bilər. Bu, açıq şəkildə erməni lobbisinin təsiri altında verilmiş siyasi qərardır. Mərasimin Paşinyanın iştirakı ilə keçirilməsi isə onun sırf dini deyil, siyasi xarakter daşıdığını sübut edir.

Vatikanın son addımı xristian həmrəyliyi pərdəsi altında həyata keçirilən siyasi manipulyasiya kimi dəyərləndirilir. "Müqəddəslik" adı ilə təqdim edilən bu mərasim tolerantlıq və ədalət prinsiplərinə zidd olmaqla yanaşı, dini dəyərlərin siyasiləşdirilməsinin bariz nümunəsinə çevrilib. Aydındır ki, Vatikan Paşinyanın müzakirə edəcəyi digər vacib məsələlər də olub. Nəzərə alsaq ki, son illər Vatikanın dünya siyasətində rolunu nəzərəcərpacaq dərəcədə artır.

Rəsmi məlumatlara görə, Paşinyanın Papa ilə görüşündə Azərbaycanla sülh gündəliyi müzakirə edilib. Tərəflər humanitar və regional məsələləri, o cümlədən Cənubi Qafqazda davamlı sülhün bərqərar

edilməsi səylərini müzakirə ediblər. Roma Papası bu sahədə irəliləyişi alqışlayıb və ümid etdiyini bildirib ki, Ermənistan və Azərbaycan arasında sülhün bərqərar olması regionda əməkdaşlıq və sabitliyin yeni dövrünün başlanğıcını qoyacaq.

Paşinyan da öz növbəsində XIV Leonu Roma Papası seçilməsi münasibətilə təbrik edib və Ermənistan-Vatikan münasibətlərinin daha da dərinləşəcəyini əminliyini bildirib.

Ekspertlər necə düşüncə, kilsə ilə döyüşən Paşinyanın Vatikan səfəri nəyə hesablanıb?

"Atlas" Araşdırmalar Mərkəzinin rəhbəri, politoloq Elxan Şahinoğlu "Yeni Müsavat"a bildirdi ki, Nikol Paşinyan parlament seçkilərinə qədər kilsə ilə mübarizəni davam etdirəcək: "Çünki siyasi meydan da ciddi rəqibləri yoxdur. Köçəryan və Sərkisyanın elə də yüksək reytingləri yoxdur, baxmayaraq ki, indidən Paşinyana rəqib olacaqlarını açıqlayırlar. Amma onların güclü imkanları mövcud deyil. Rusiya rəhbərliyi də bilir ki, belə zəif fiqurlara dəstək verməyin heç bir mənası yoxdur. Karapetyana gəldikdə, inanmıram ki, Paşinyan parlament seçkilərinə qədər

onu həbsdən buraxsın. Əsas rəqib kimi birçə kilsə qalır".

E.Şahinoğlu qeyd etdi ki, kilsənin Köçəryan və ya Sərkisyanın əsas fərqi budur - erməni cəmiyyətində nüfuzu var: "Bu nüfuzdan da istifadə edərək Paşinyanla mübarizəni davam etdirir. Amma Paşinyan da keşişlərin iç üzünü açmaq istəyir ki, onları cəmiyyətin gözündən salsın. Qareginin haqqında müxtəlif ifşəedici faktlar sadaladı, keşişlərin bir qismi həbs edildi. Bu arada Vatikan səfəri etməklə Paşinyan bunu demək istəyir ki, mənim kilsəyə qarşı heç bir nifrətim yoxdur, baxın, Vatikanla da əməkdaşlıq edirəm. Yeni kilsəyə normal rəhbərlik gəlsə, onunla əməkdaşlıq edəcəyəm. Amma kilsə siyasi proseslərə qarışsa, siyasətdə üstquruma çevrilsə, əlbəttə, buna imkan verilməyəcək. Paşinyanın əsas məqsədi Qareginini özünə loyallaşdırmaqdır. Necə ki vaxtilə Sərkisyan qalmaqaldan prezident özüne problem yaratdığı üçün Paşinyan onu əvəzlədi, indiki prezidentlə Paşinyanın siyasi xəttini dəstəkləyir. Kilsənin başında da Paşinyana loyallaşdırılan bir şəxsin olması lazımdır".

Siyasi şərhçi Məhəmməd Əsədullazadə hesab

Mingəçevirlə bağlı absurd iddia

Ermənistan KİV və institutları Qarabağdan sonra indidən Azərbaycanın digər bölgələrini hədəf almağa başlayıblar. Ötən gün "Monument Armenia" Mingəçevir şəhəri ilə bağlı absurd məqalə yayımlayıb.

Globalinfo.az xəbər verir ki, məqalədə qeyd olunur ki, Mingəçevir ərazisi antik dövrdə mövcud olmuş guya erməni Utik krallığının və Qafqaz Albaniyasının tərkibində olub.

Qafqaza son əsrlərdə gələn ermənilərin özlərinin Mingəçevirin ilk sakinləri olduğunu iddia etməsi növbəti avantüra hesab edilə bilər.

İddialardan biri də 1988-ci ildə Mingəçevirdə guya 10 mindən çox erməninin olmasıdır. Halbuki statistikada həmin tarixə qədər ermənilərin şəhərin əhalisinin cəmi 7-8 faizini təşkil etdiyi, saylarının isə 5 min civarında olduğu yazılır.

Ermənistanda hərbi xidmət müddəti azaldıldı

Ermənistanda icbari hərbi xidmətin müddəti azaldılıb. Bunu ölkənin baş naziri Nikol Paşinyan deyib. O qeyd edib ki, 1 yanvar 2026-cı ildən etibarən məcburi hərbi xidmət müddəti 2 ildən 1,5 ilə endirilir.

Spikerlər Cenevrədə görüşdü

Cenevrədə keçirilən Parlamentlararası İttifaqın 151-ci iclası çərçivəsində Milli Məclisin sədri Sahibə Qafarova Ermənistan parlamentinin spikeri Alen Simonyanla görüşüb.

Ermənistan parlamentinin spikeri Alen Simonyan sosial media hesabında görüş barədə bunları yazıb:

"Müzakirələr zamanı Vaşinqtonda əldə olunan razılaşmaları və münasibətlərin normalaşdırılması istiqamətində atılan addımları alqışladıq. Həmçinin konstruktiv dialoqun davam etdirilməsinin vacibliyini vurğuladıq, parlamentlər səviyyəsində etimadın gücləndirilməsinə yönəlmiş addımların həyata keçirilməsinə dəstək verməyə hazır olduğumuzu bildirdik".

edir ki, Ermənistanın Baş naziri Nikol Paşinyanın

Vatikan səfəri ilk növbədə seçkiabağı siyasi

dəstək almağa hesablanmışdı: "Nəzərə alsaq ki, Va-

tikan siyasi cəhətdən möhkəmlənir və dünya siyasətinə təsir edə bilər, Paşinyanın

bu səfərində özünün siyasi maraqlarının olduğu

şübhəsizdir. Həmçinin onun erməni lobbisinin təsirini

neytrallaşdırmaq üçün Vatikanın imkanlarından istifadə

etməsi istisna deyil. Nikol Paşinyanın qondarma "erməni soyqırımı" ilə əlaqədar

tədbirdə olmasını, belə bir mərasimin keçirilməsini Va-

tikanın sülh prosesinə zərbə vuran siyasəti kimi də xarakterizə etmək olar".

M.Əsədullazadə qeyd etdi ki, Vatikan Türkiyə-Ermənistan

əlaqələrinin normalaşdırılmasında maraqlı görünür: "Vatikan Türkiyənin re-

gionda geosiyasi mövqeyinin güclənməsində maraqlı deyil. Belə olan təqdirdə

qondarma "erməni soyqırımı"ndan istifadə etməsi, xüsusilə erməni lobbisinin təsiri

Papanın sülhpərvər siyasətinə kolgə salır. Bir müddət bundan əvvəl Erməni

Apostol Kilsəsinin baş keşişi ikinci Qaregin Vatikanla

olub, Papa ilə görüş keçirib. İkinci Qaregin Paşinyanın

Ermənistandakı kilsəyə təzyiqlərindən danışır. İstisna

deyil ki, hər iki şəxs Papadan daxili siyasi vəziyyət

üçün yardım istəyir. Baş nazir də kilsənin fəaliyyətindən

narazıdır. Paşinyanın Vatikan səfəri fonunda 12 yepiskop həbs edildi. Proseslər daha çox Ermənistan

daxili siyasəti ilə əlaqədardır".

Ekspertin sözlərinə görə, Nikol Paşinyan Azərbaycanda sülh müqaviləsində

marafıdır: "Düşünürəm ki, o, prosesi poza bilər. Amma ənənəvi erməni ideoloji xətti var ki, bəzən Paşinyan ona riayət edir. Xü-

susilə də bu, antitürk siyasətidir. Paşinyan dinlə siyasəti koordinasiya aparıb,

çalışacaq ki, ikinci Qareginin devirsins. Bunun üçün də Papadan dəstək istəyir.

Çünki ikinci Qareginin rusiyayönümlü xətdə olması, bu faktı Papanın diqqətinə

çatdırması istisna deyil. Ermənistanda daxili siyasi vəziyyət xarici mərkəzlərdən

asılıdır. Nikol Paşinyanın dini ayılda iştirak etməsi və bu Apostol Kilsəsindən

çıxması kimi xarakterizə edilməsinə gəldikdə, Paşinyan burada siyasi olaraq iştirak

edib. Bundan erməni kilsəsi Paşinyan əleyhinə istifadə edəcək. Göründüyü kimi,

Ermənistanda seçkilər yaxınlaşdıqca siyasi ehtiraslar qızışır".

Bu ilin doqquz ayı ərzində dərmandan zəhərlənmə səbəbilə KTM Toksikologiya şöbəsinə 379 nəfər qəbul edilib. Bu barədə Kliniki Tibbi Mərkəzdən məlumat verilib. Qeyd olunub ki, zəhərlənən şəxslərin hər birinə zəruri tibbi yardım göstərilir: “Həkimlərin səyinə baxmayaraq, 8 nəfərin həyatını xilas etmək mümkün olmayıb. Zəhərlənmə halları əsasən həkim məsləhəti olmadan qəbul edilən dərman vasitələri ilə bağlı olur”. Amma o da sirr deyil ki, apteklərdə bahalaşmadan sonra müşahidə olunan əsas problemlərdən biri də dərmanların keyfiyyətidir.

Bu vəziyyəti şərtləndirən səbəblərdən biri də dərman preparatlarının idxalında davam edən monopoliyadır. Azərbaycanda dərmanların idxalı əsasən məhdud sayda şirkətlərin əlində cəmləşib. Bu şirkətlər bazarda dominant mövqe tutduqları üçün həm qiymətləri süni şəkildə yüksəldə bilir, həm də dərmanların keyfiyyətinə ciddi diqqət yetirmədən satışa çıxarılmasına şərait yaradırlar. Əczaçılıq sahəsində şəffaf rəqabətin olmaması saxta və təsiredici maddəsi olmayan preparatların da bazara daxil olmasına zəmin yaradır.

Yerli əczaçılıq sənayesinin inkişaf etməməsi də bu problemin kökündə duran əsas səbəblərdəndir. Baxmayaraq ki, son illərdə bir neçə birgə müəssisənin yaradılması nəzərdə tutulmuşdu, bu təşəbbüslər ya ləngiyib, ya da maliyyə və texniki çətinliklər səbəbilə yarımçıq qalıb. Əczaçılıq sənayesində ixtisaslı kadrların çatışmazlığı, müasir istehsal avadanlıqlarının olmaması və stimullaşdırıcı tədbirlərin aparılmaması bu sahənin inkişafını əngəlləyir. Nəticədə Azərbaycan dərman ehtiyacının 90 faizdən çoxunu hələ də idxal hesabına ödəyir.

Digər tərəfdən, apteklərin özləri də məsuliyyət yükündən azad deyil. Reseptlə satılması nəzərdə tutulan dərmanların böyük bir qismi faktiki olaraq hər kəsə açıq şəkildə təklif olunur. Bu isə həm fərdi sağlamlığa zərər vurur, həm də dərman zəhərlənmələrinin artmasına səbəb olur. Bəzi apteklər, xüsusilə də böyük aptek şəbəkələri, daha yüksək mənfəət naminə ucuz və keyfiyyətsiz məhsulları üstün tuturlar.

Dərman insan həyatı ilə birbaşa bağlı olan strateji məhsuldur. Onun keyfiyyətsiz olması təkcə bir fərdin deyil, bütöv cəmiyyətin sağlamlığına və etibarına zərbə vurur. Bu səbəbdən, dərman təhlükəsizliyi məsələsi təkcə səhiyyə sektorunun deyil, həm də dövlətin ümumi təhlükəsizlik və iqtisadi siyasətinin bir hissəsi kimi qiymətləndirilməlidir.

Azərbaycan Əczaçı Sahibkarlar Assosiasiyasının rəhbəri Azər Xudiyev mövzu ilə bağlı “Yeni Müsavat”a fikrini bölüşüb: “Dərman zəhərlənməsi bütün dünyada mövcud olan faktiki bir hadisədir. Azərbaycanda da bu istiqamətdə həmişə statistika mövcud olub və müəyyən dövrlərdə artımlar müşahidə edilib. Amma son zamanlar 8 nəfərin dərmandan ölümü baş verib, xilas etmək mümkün olmayıb. Bu dərman vasitələrinin tərkibi kimyəvi və psixotrop-narkotik maddələrdən də ibarət ola bilər. Məsələyə ciddi diqqət yetirilməsi vacibdir, baxmaq lazımdır ki, bu hansı dərmandır. 8 nəfərin ölümünə nə səbəb olub, araşdırmaq lazımdır. Dərmanın keyfiyyəti dedikdə, öncədən dozanın aşmasını müəyyən etmək lazımdır. Dozanın aşılması keyfiyyət demək deyil. Bunun farmakonezarət sistemi mövcuddur. Analitik ekspertizanın daim çalışdığı dövlət və farmakonezarət birlikdə dərmanın keyfiyyəti haqqında hansısa məlumat əldə etdikdə, onun aptek marketlərindən yığışdırılması ilə təcili məşğul olur”.

Mütəxəssis ölkəmizdə dərman sənayesinin inkişaf etməməsinə də münasibət bildirib: “Pirallahıda dərman vasitələrinin, qida vasitələrinin

Keyfiyyətsiz dərmanlar Bakı apteklərinə necə yol tapır?

Mütəxəssis deyir ki, dərman istehsal edən müəssisələrin qurulması işi artıq bitməli idi, amma...

istehsalı ilə məşğul olan zavodun əsası qoyulub. Ümumiyyətlə, dərman istehsal edən müəssisələrin qurulması işi artıq bitməli idi. Bu sahəyə böyük investisiyanın cəlb olunması planlaşdırılsa da, bir çox zavodların tikintisi hələ tam başa çatmayıb və fəaliyyətə başlamayıb. Əslində bu zavodların artıq istismara verilərək yerli istehsalatla başlaması gözlənilirdi, lakin işlərin vaxtında yekunlaşmaması dərman bazarında müəyyən gecikmələrə səbəb olur. Bunun əsas səbəbi maliyyə çətinlikləri göstərilir. Əslində iqtisadi

əsaslanması düzgün deyil. Dünya dərman bazarı daim inkişafdadır. Belə uzun çəkən istehsal prosesi heç cür sərf etmir, çünki yeni molekulların Azərbaycana idxal olunması prosesi ləngiyir. Pafosu yığışdırmaq lazımdır, real ciddi işlə məşğul olmaq lazımdır. Kimlər ki investisiyalar qoyub, bunları real nəticəyə çıxarmaq lazımdır. Artıq müəyyən layihələr üzrə təməllər qoyulub, lakin bu investisiyaların real nəticəyə çevrilməsi üçün əlavə koordinasiya və sürətləndirilmiş mexanizmlərə ehtiyac var.

Əlavə olaraq, dərmanların

qeydiyyatına alınması prosesində ciddi problemlər mövcuddur. Bu çətinliklər aradan qaldırılmasız yerli istehsalın tam gücü ilə fəaliyyətə başlaması real görünür. Problemlərin bir qismini yalnız daxili istehsalın inkişafı hesabına, yəni idxaldan asılılığın azalması yolu ilə həll etmək mümkündür”.

Farmakoloq, professor Aydın Əliyev bizimlə söhbətdə dərmanların keyfiyyəti ilə bağlı bunları deyib: “Dərmanın keyfiyyətsizliyi o deməkdir ki, o dərmanın vaxtı keçib, o dərmanın tərkibində olan ionlar, atomlar, ayrı-ayrı bioloji aktiv

maddələr artıq insan bədənində enerjini dəyişdirə bilmir. Dərmanlar bədəndə enerjini artırır, ya azaldır. Bu enerjini dəyişdirə bilmirsə, deməli, keyfiyyətsizdir. Yeni cansız canlıya can verə bilməz. Amma dərman canlı olduğuna görə canlı orqanizmə, xəstəliklərə kömək edir. O cansız dərmanlar Azərbaycana niyə buraxılır?! Çıxış yolu da odur ki, dərman zavodları mütləq işə düşməlidir. Sırf xaricdən asılı vəziyyətə düşürük. Xaricdən asılı olmaq təkcə dərmanların maddi asılılığı da demək deyil. O dərmanların keyfiyyətindən də asılı vəziyyətə düşürük. O dərmanlar adına uyğun keyfiyyətdə bizə gəlirmi? Tərkibi yazıldığı kimidirmi? Çox sayda problemlər var. Bu problemlərin hamısının həllinə sahibkarların da gücü çatmayacaq. Avtomatik olaraq qiymətlərin artması baş verəcək. Digər tərəfdən, sahibkarların özləri də etiraf edirlər ki, ayrı-ayrı idarələrdən asılıdırlar. O asılılıqlar aradan götürülməlidir. Dərmanlar birbaşa ölkəyə gəlməlidir, bizim dərman ekspertiza idarəsindən keçəndən sonra apteklərə ötürülməlidir. Başqa heç kim bu dərmanların qarşısını kəsməməlidir”.

□ **Afaq MİRƏYİQ,**
“Yeni Müsavat”

İşləməyənlərə tibbi xidmət pullu olacaq?

2026-cı ildə icbari tibbi sığorta fonduna dövlət büdcəsindən ayırmaların azalmasının səbəbi üzə çıxır

Xəbər verildiyi kimi, 2026-cı il dövlət büdcəsi haqqında qanun layihəsi Milli Məclisin müzakirəsinə təqdim edilib. Sənəddə maraqlı məqamlardan biri də icbari tibbi sığorta fonduna ayrılan vəsaitin əvvəlki illə müqayisədə əhəmiyyətli dərəcədə azalmasıdır.

“Qafqazinfo” xəbər verir ki, 2026-cı ildə büdcədən sözügedən istiqamətə 900 milyon manatın ayrılması nəzərdə tutulub ki, bu da 2025-ci ildə təsdiq olunmuş proqnozu ilə müqayisədə 516 milyon 405 min manat və ya 36,5 faiz azdır. Bu il üçün dövlət büdcəsində icbari tibbi sığorta fonduna ayrılan vəsaitin məbləği 1 milyard 416 milyon 405 min manat olub.

İcbari tibbi sığorta fonduna dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin azalması fondun 2026-cı ildə digər mənbələrdən maliyyələşmə səviyyəsinin artacağından xəbər verir. Ancaq nəzərə alınmalıdır ki, fondun əsas

maliyyə mənbəyi dövlət büdcəsidir və bu istiqamətdə əhəmiyyətli səviyyədə azalma digər mənbələr üzrə kəskin artımı labüd edir.

“Tibbi sığorta haqqında” Qanuna görə, icbari tibbi sığortanın maliyyə mənbələri aşağıdakılardan ibarətdir:

- Sığorta haqları, o cümlədən dövlət büdcəsinin vəsaiti hesabına ödənilən sığorta haqları;
- İcbari tibbi sığorta üzrə sərbəst vəsaitlərin idarə olunması nəticəsində əldə edilən gəlirlər;
- Müştərek maliyyələşmə məbləği;

- Müvafiq icra hakimiyyəti orqanının müəyyən etdiyi orqan tərəfindən müəyyən edilmiş qaydada cəlb edilmiş borc;
- Bu Qanunun tələblərinin pozulması ilə bağlı tətbiq olunan cərimələrdən, maliyyə sanksiyalarından və hesablanmış faizlərdən daxilolmalar;

- Digər mənbələr.

Bu mənbələr arasında dövlət büdcəsindən sonra ikinci böyük mənbə işəgötürən və işçi tərəfindən icbari tibbi sığorta üzrə ödənilən sığorta haqlarıdır. Əməkhaqlarının artması icbari tibbi sığorta fonduna bu mənbədən daxilolmaları da artırır. Lakin əvvəlki illərin təcrübəsi onu deməyə əsas verir ki, bu mənbədən daxilolmalar üzrə artım tempi dövlət büdcəsindən daxilolmaların azalmasını kompensasiya edəcək həddə deyil. Məsələn, 2024-cü illə müqayisədə 2025-ci ildə işəgötürən və işçi tərəfindən icbari tibbi sığorta üzrə ödənilən sığorta haqlarının 81 milyon 126 min manat çox olması proqnozlaşdırılıb.

Ümumilikdə, 2025-ci ildə bu mənbədən fonda cəmi 909 milyon 60 min manatın daxil olması proqnozlaşdırılıb. Bu baxımdan dövlət büdcəsindən ayrılan vəsaitin 516,5 milyon azalmasını işəgötürən və işçinin hesabına kompensasiya etmək onlar üçün nəzərdə tutulan sığorta haqlarını əhəmiyyətli dərəcədə artırmaqla mümkün ola bilər. Lakin hazırda bu ehtimalın reallaşmasına əsas verəcək hər hansı bir məlumat yoxdur.

Sözügedən qanuna görə, 2026-cı ildə bu sahədə daha bir yenilik heç bir yerdə əmək və ya mülki müqavilə əsasında işləməyən, eləcə də sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmayan şəxslərlə bağlı olacaq. Belə ki, növbəti dəfə qanuna dəyişiklik edilməyəcəyi təqdirdə, gələn ildən onlar üçün icbari tibbi sığortanın xidmətlərinin ödənişli olması nəzərdə tutulub. Söhbət ondan gedir ki, 2024-cü ildən bu şəxslər üçün icbari tibbi sığortanın xidmətlərinin ödənişli olması planlaşdırılıb da, sonradan bu müddət ertələnilib. Həmin şəxslərin icbari tibbi sığorta haqları dövlət vəsaiti hesabına ödənilir.

Bu baxımdan 2026-cı ildə icbari tibbi sığorta fonduna dövlət büdcəsindən ayırmaların azalmasının səbəbi kimi heç bir yerdə əmək və ya mülki müqavilə əsasında işləməyən, eləcə də sahibkarlıq fəaliyyəti ilə məşğul olmayan şəxslərə görə ödənişin dayandırılması daha real görünür.

Həmin şəxslər üçün illik icbari tibbi sığorta haqqı minimum aylıq əməkhaqqının 48 faizinə bərabərdir. Hazırda bu məbləğ 192 manatdır.

Oktyabrın 19-da dünyanın ən məşhur muzeylərindən biri olan Paris Luvr Muzeyində baş verən oğurluq sənət dünyasında sarsıntı yaradıb. Apollon qalereyasında nümayiş olunan doqquz qiymətli zinet əşyasının oğurlanması mədəni irsin təhlükəsizliyinə dair global suallar doğurub. Hadisə nəticəsində iki təhlükəsizlik vitrini sındırılıb, qiymətsiz tarixi dəyəri olan əsərlər muzeydən yoxa çıxıb. Fransanın hüquq-mühafizə orqanları hadisə ilə bağlı intensiv istintaq aparır, lakin oğurlanan əşyaların çoxu hələ də tapılmayıb.

Məlum olub ki, oğurlanan əşyalar arasında 1810-cu ildə Napoleonun ikinci arvadı Avstriya şahzadəsi Mariya-Luizaya hədiyyə etdiyi zümrüd boyunbağı və sırğalar da var. Həmin boyunbağı 32 zümrüd və 1138 brilyantla, sırğalar isə nadir brilyant daşlarla bəzədilib. Bundan başqa, İmperator Yevgeniyaya məxsus 94 brilyantdan ibarət relikt broş da oğurlananlar arasındadır.

Bu hadisə əslində təkcə Fransada deyil, bütün dünyada muzeylərin təhlükəsizliyi ilə bağlı ciddi narahatlıq yaradıb. Çünki mədəni irs oğurluğu artıq təkcə kriminal hadisə deyil, beynəlxalq qaçaqmalçılıq şəbəkələrinin fəaliyyətinə çevrilib.

Fransadakı bu hadisə Azərbaycanda 1993-cü ildə baş vermiş bənzər hadisəni yada salır. O dövrdə baş verən Milli İncəsənət Muzeyindəki oğurluq ölkə mədəniyyət tarixində ən sarsıdıcı hadisələrdən biri kimi yadda qalıb.

İyul ayında baş vermiş bu hadisə zamanı ümumilikdə 304 əşya muzeydən oğurlanıb. Onların arasında 274 sənət əsəri və 30 orta əsr miniatürü vardı. Əsərlər arasında dünya rəssamlıq sənətinin korifeyləri olan Rembrandt, Antonio Van Deyk, Nikola Pussen, Alberxt Dürer kimi sənətkarların əsərləri də mövcud idi.

Oğurlanan ən qiymətli əsər Alberxt Dürerin "Qadın Hama-

mı" adlı tablosu idi. Onun dəyəri təxminən 10 milyon dollar qiymətləndirilirdi. Oğurlanan əsərlər bir müddət sonra qaçaqmalçılıq yolu ilə ABŞ-yə aparılmışdı, illərlə aparılan beynəlxalq araşdırmalardan sonra 2001-ci ildə 12 sənət əsəri tapılaraq əvvəlki nümayiş yerlərinə - Almaniyadakı Bremen Muzeyinə və qismən Azərbaycana qaytarılıb.

Bu hadisə Azərbaycan muzey sistemində təhlükəsizlik məsələlərinin əhəmiyyətini bir daha gündəmə gətirdi. Həmin dövrdə ölkədə siyasi və iqtisadi çətinliklərin fonunda mədəniyyət ocaqlarının qorunması prioritetlər sırasında deyildi. Lakin 2000-ci illərdən etibarən muzeylərdə kameralar, signal sistemləri, mühafizə xidmətləri yenilənməyə başlandı.

Bəs hazırda Azərbaycan muzeyləri nə qədər etibarlıdır?

Azərbaycan bu gün regionun ən zəngin mədəni irsə sahib ölkələrindən biridir. Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyi, Milli İncəsənət Muzeyi, Milli Xalça Muzeyi, Heydər Əliyev Mərkəzi kimi qurumlar tarixi eksponatların, sənət nümunələrinin və arxeoloji tapıntıların qorunduğu mədəniyyət qalaları sayılır.

Məsələn, Milli Tarix Muzeyində qədim Şərq, Qafqaz və Qərbi Avropa incəsənətinə aid minlərlə nadir eksponat saxlanılır. Bu eksponatlar arasında

Luvrdakı oğurluq Bakıda təkrarlana bilər

Azərbaycan muzeylərində mühafizə nə qədər etibarlıdır?

bronz dövrünə aid zərgərlik nümunələri, sikkələr, daş heykəllər və arxeoloji tapıntılar da var. Eyni zamanda Milli İncəsənət Muzeyində Azərbaycan, Rusiya və Avropa rəssamlarının əsərləri toplanıb.

Milli Xalça Muzeyi isə xalq təbiiq sənətinin ən mühüm mərkəzlərindən biridir. Burada Qarabağ, Quba, Şirvan, Naxçı-

van və Təbriz xalça məktəblərinə aid minlərlə eksponat saxlanılır. Bu muzeylərin bəzilərinə artıq beynəlxalq standartlara uyğun biometrik və sensor təhlükəsizlik sistemləri, rütubət və temperatur nəzarəti tətbiq edilir.

Amma sual açıq qalır: bu tədbirlər yetərlidirmi? Luvr kimi dünyanın ən mühafizə olunan

muzeyində belə oğurluq baş verirsə, bu, Azərbaycanın da öz mədəni sərvətlərini daha ciddi mühafizə etməsi zərurətini ortaya qoyur.

Mövzu ilə bağlı Milli Azərbaycan Tarixi Muzeyinin elmi işlər üzrə direktor müavini, tarix elmləri doktoru, dosent Fərhad Cabbarov "Yeni Müsavat"a danışdı: "Şəxsən öz

muzeyimiz haqqında deyə bilərəm ki, bizdə qapalı vitrinlərdir. Vitrinlərin hamısında xüsusi signalizasiya sistemi qoşulub. Digər tərəfdən, eksponatlarımızın bir hissəsi ekspozisiyadadır, tamaşaçılar onları görə bilər. Digər, daha böyük bir hissəsi isə fondlardadır. Fondların hamısında signalizasiya quraşdırılıb və onlar orada ciddi şəkildə mühafizə olunur. Doğrudur, bu elə bir hadisədir ki, Luvr kimi böyük bir muzey əgər bundan qaça bilməyibse, heç kim bundan tam siqortalanmayıb. Əlbəttə, düşünürəm ki, muzeylər yəqin ki, bu sahədə diqqəti daha da artırarlar, məsələyə daha ciddi yanaşarlar. Deyə bilərəm ki, bizim muzeydə bu məsələ çox ciddidir, mühafizə və signalizasiya məsələsi yüksək səviyyədədir. Ölkəmizdəki iri muzeylərin hamısında da mühafizə eyni dərəcədə yaxşı təşkil olunub. Amma bir daha deyirəm ki, Luvrdakı hadisədən sonra muzeylər daha diqqətli olmalıdırlar".

□ **Xalidə GƏRAY,**
"Yeni Müsavat"

Odlu silah vətəndaşların əlinə necə keçir?

Ekspert: "Aşkarlanan silahların əksəriyyəti 90-cı illərdən qalıb"

Azərbaycanda elə gün yoxdur ki, polis əməkdaşları qanunsuz saxlanan silah-sursat aşkarlamasınlar. Bu barədə demək olar ki, hər gün rəsmi məlumat verilir.

Azərbaycan Ermənistanla 30 il müharibə şəraitində olub. Həmin dövrdə xüsusilə sərhəd bölgələrində insanlar özlərini müdafiə etmək üçün ən müxtəlif ünvənlərdən silahlar əldə edirdilər. Azərbaycan torpaqlarının işğalına son qoyulmasının 5-ci ili tamamlandı. Vaxtilə müxtəlif yollarla silah əldə edənlərin bir çoxu onu könüllü surətdə təhvil verib. Əlbəttə, həmin silahlarla cinayət törədənlər də olub. Odlu silah belə bir şeydir ki, uzun müddət bir ailədə, bir əldə qalanda, yazılmamış qanundur, mütləq qaydada, haradasa, kiməsə qarşı istifadə edilməli, açılmalıdır. Tarixən belədir. Elə silah sahibləri də var ki, könüllü surətdə silahları təhvil verməkdən çəkinir, silahı harasa tullayır. Elə şəxslər var ki, silahı tullayır və anonim zəng etməklə silahın yerini hüquq-mühafizə orqanlarına deyir. Və ya odlu silahı tullayıb bu haqda məlumat verməyənlər də var.

Qanunsuz odlu silahların saxlanması və daşınması cəmiyyət üçün ciddi təhlükə mənbəyidir. Belə silahlar istənilən vaxt qeyri-qanuni məqsədlə istifadə edilərək insan həyatına, sağlamlığına və ağır cinayətlərə səbəb ola bilər. Buna görə də

daxili işlər orqanları əhali arasında profilaktik izahat işlərini, silahların aşkarlanması və yığılması üçün planlı əməliyyat-axtarış tədbirlərini sistemli şəkildə həyata keçirir və əldə edilən nəticələri ictimaiyyətlə bölüşür. Daxili İşlər Nazirliyinin xəbərində deyilir ki, bu ilin 9 ayı ərzində əhalidən 4181 ədəd odlu silah götürülüb. Onların da 1126-sı avtomat silahı, 263-ü tapança, 2792-si isə tüfəng olub. 3536 ədəd odlu silah vətəndaşlar tərəfindən könüllü olaraq təhvil verilib.

DİN əhaliyə müraciət edərək qanunsuz silahları könüllü olaraq polise təqdim etməyə çağırır.

Maraqlıdır ki, bu qədər silah insanlarda haradandır? Onlar bunu necə əldə edirlər?

Müharibədən sonra saxlanmış silahların olması mümkündürmü?

Hərbi ekspert, polkovnik Rövşən Məhərrəmov "Yeni Müsavat"a bildirib ki, Birinci Qarabağ müharibəsindən sonra Heydər Əliyev şəxsən göstəriş verib ki, bütün silahlar vətəndaşlardan yığılsın: "O zaman dövlət başçısı demişdi ki, silahları könüllü təhvil verənlər əfv olunur və heç bir məsuliyyət daşmır. Daxili İşlər Nazirliyinə və hərbi polise bu barədə xüsusi göstəriş verilmişdi. Çünki müharibədən sonra evlərdə xeyli silahlar qalmışdı. Xalq Cəbhəsinin dövründə də sovet dövründən qalma silahlar var idi və onlar könüllülərə qeydiyyatsız paylanmışdı. 1995-ci ildə silahların yığılması prosesinə start verildi. Könüllü təhvil verənlər məsuliyyətə cəlb edilmədi. Lakin bəzi adamlar silahları müxtəlif yerlərdə gizlətdilər. Biz araşdırma aparandan sonra Kür çayının yatağından 17 ədəd "AK-74" avtomatı aşkarladığımızı salafanda çayın dibində basdırmışdılar. Yeni bu proses daim olub və hər müharibədən sonra belə silahlar ələ keçir. Bu gün də Azərbaycanda qeydiyyatsız silahlar var və onlar ordumuzun balansında deyil. Bu silahlar müəyyən zaman-zaman ələ keçib. Hazırda DİN əməliyyatlar keçirərək, həmin silahları aşkarlayır və yığır. 44 günlük Vətən müharibəsindən sonra DİN görünür, nəse aşkar edib ki, bu prosese yenidən başlayıb. İnsanlar da artıq ba-

şar düşürlər ki, təhlükə yoxdur və silahlara ehtiyac qalmayıb. İnsanların müəyyən qismi indi həmin silahları təhvil verməyə qorxur, digər qism isə anonim zənglərlə yerlərini bildirir. Müəyyən silahlar isə əməliyyat nəticəsində aşkarlanır. Güman edirəm ki, bunlar köhnədən qalma silahlardır. Vətən müharibəsindən sonra Azərbaycan ərazisində təhlükə olmadığına görə silahları toplamaq qərarı yenidən verilib".

Ekspert odlu silahların satılması ilə bağlı məsələyə də toxunub. O bildirib ki, ölkəmizdə yalnız ov silahlarının satışına müəyyən şərtlərlə icazə verilir: "Bütün ov silahları ovla bağlı dükanlarda satılır. Həmin silahlar ərazi-
lərin polis idarələrində qeydiyyatda alınır. 5 güllədən yuxarı olan silahlarla bağlı isə DİN-in özü qərar verir. Hər bir ov silahı DİN-in nəzarətindədir. Ölkəmizdə aşkarlanan silahların əksəriyyəti köhnədir və 90-cı illərdən qalıb. Aşkarlanan silahlar cürbəcür olur. Buraya əl qumbaraları, sovet dövründən qalma tapançalar, "Kalaşnikov" silahları, tank əleyhinə minlər daxildir.

Bu cür silahların evdə saxlanması böyük risk və təhlükədir. Vətəndaş silahı həyatında gizlədirsə, mütləq bir gün digər şəxs tərəfindən tapılacaq və hansısa hadisə baş verəcək. Biz təcrübədə o qədər qarşılaşmışıq ki, kimsə silah tapıb və onunla davranış qayda-

larını bilmədiyinə görə özünə zərər verib.

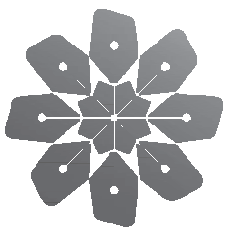
Qanunsuz odlu silahların saxlanması cəmiyyət üçün real təhlükədir. Belə silahlar istənilən anda münafiqə, ailədaxili zorakılıq və ya təsadüfi insident zamanı ölümə səbəb ola bilər. Hər bir tapança və ya avtomat potensial faciədir. Bu baxımdan daxili işlər orqanları silahların könüllü təhvil verilməsi istiqamətində profilaktik tədbirləri gücləndirib. Hər ay keçirilən əməliyyat-axtarış tədbirlərində onlarla odlu silah aşkarlanır, yüzlərlə vətəndaş silahı könüllü qaydada polise təhvil verilir".

Ekspert deyir ki, qanunsuz silahların yığılması yalnız əməliyyat tədbirləri ilə mümkün deyil. Burada sosial psixologiya, ictimai etimad və təhlükəsizlik düşüncəsinin dəyişməsi əsas rol oynayır. Məsələn, bəzi ölkələrdə könüllü təhvilvermə kampaniyaları zamanı silah verənlərə müəyyən maddi stimullar təbiiq edilir. Digər yerlərdə isə tam anonimlik təmin olunur. Azərbaycanda da bu yanaşmalar genişləndirilsə, nəticələr daha təsirli ola bilər.

Qələbədən beş il ötür, amma müharibənin izləri hələ də bəzi evlərdə, anbarlarda, bağ evlərinin küncündə gizlənmiş odlu silah şəklində yaşayır. Hər bir belə silah sabah baş verəcək faciənin səbəbi ola bilər.

Silahı gizlətmək qəhrəmanlıq deyil, təhlükədir. Onu könüllü şəkildə təhvil vermək isə həm vətəndaş məsuliyyəti, həm də dövlətə, qonşuya, ailəyə qarşı hörmət deməkdir.

□ **Sahənə RƏHİMLİ,**
"Yeni Müsavat"

**Azərbaycan
Respublikasının
Medianın İnkişafı
Agentliyi**

İşğaldan azad olunmuş ərazilərə "Böyük Qayıdış"

Azərbaycan son 5 ildə erməni terrorçularından azad etdiyi Qarabağı yenidən qurur. Azad olunan ərazilərdə "Böyük Qayıdış" proqramı nəticəsində təkcə bərpa-quruculuq işləri getmir, eyni zamanda, paralel olaraq, 30 ilə yaxın öz dədə-baba yurdlarından didərgin salınan keçmiş məcburi köçkünlərimizin həmin yerlərə köçürülməsi prosesi aparılır. Həmin bəllidir ki, bu proses çərçivəsində ilk köç Zəngilanın Ağalı kəndinə 2022-ci iyul ayında reallaşmış.

Bugünlərdə, daha konkret desək, oktyabrın 20-də ölkəmizdə Zəngilan günü idi. Bu günle bağlı bir daha Zəngilanda görülen işlər gündəmə gəldi.

"Bildiyiniz kimi, ordumuz 2020-ci il oktyabrın 18-də Zəngilan rayonunun azad edilməsi uğrunda əməliyyata başladı və oktyabrın 20-də Prezident İlham Əliyev xalqa növbəti müraciəti zamanı Zəngilan rayonunun Havali, Zərnəli, Məmmədbeyli, Həkəri, Şərifan, Birinci Muğanlı və Zəngilan şəhərinin işğaldan azad edildiyini elan etdi. Beləliklə, Zəngilan döyüşləri nəticəsində Zəngilan şəhəri, rayonun 4 qəsəbəsi və 49 kəndi işğaldan azad edildi. Bu xəbər xalqımıza böyük inam, ordumuza isə daha da güc qüvvət verdi".

"Yeni Müsavat"a açıqlamasında **deputat Vüqar İskəndərov** belə deyib.

"Prezident İlham Əliyevin müvafiq sərəncamı ilə Zəngilanın işğaldan azad olduğu gün Zəngilan şəhər günü kimi qeyd olunur. 90-cı illərin əvvəllərində yarıtmaz idarəçiliyin nəticəsində zəngilanlılar da yurdundan-yuvasından didərgin düşmüşdü. Füzuli və Cəbrayıl rayonları işğal olunduqdan sonra Zəngilanlılar 67 gün tam mühasirə şəraitində ermənilərlə vuruşmuşdu. 25-29 oktyabr 1993-cü ildə Zəngilan rayonunun əhalisi son anadək vuruşaraq, 235 nəfər şəhid və itkin verərək Araz çayını keçmiş, İran İslam Respublikasının ərazisi ilə keçərək Azərbaycanın 43 rayonunda müvəqqəti məskunlaşmışdılar. 44 günlük Vətən müharibəsi isə onların da öz ata-baba yurdlarına qayıtmasına imkan yaratdı. Zəngilanın işğaldan azad

Böyük Qayıdış

YENİ ÜSAVAT
N 191 (8801) 22 oktyabr 2025

1040 ailə - 4064 nəfər keçmiş məcburi köçkün...

"Artıq Qarabağımızda qaynar həyat hökm sürür"

olunması çox strateji bir hədəf idi. Bu şəhərin işğaldan azad olunması ilə Azərbaycan-İran sərhədi tam bərpa edildi. Zəngilan işğaldan azad olunduqdan sonra isə burada abadlıq-quruculuq işləri aparılır. Birinci pilot layihə Zəngilanda icra edildi, Ağalıda 200 evdən ibarət gözləndirilmiş 175 ailənin, yeni 871 nəfərin məskunlaşması təmin olundu. Əlbəttə, bu proses bu gün də davam edir. Artıq Qarabağımızda qaynar həyat hökm sürür".

"Xankəndi şəhəri, Ağdərə və Xocalı rayonları üzrə köç planına əsasən 19 yaşayış məntəqəsində əhalinin məskunlaşdırılması istiqamətində işlər davam edir. Artıq 1040 ailə - 4064 nəfər keçmiş məcburi köçkün doğma yurduna qayıdıb".

APA-nın məlumatına görə, bunu Xankəndi şəhərində Qeyri-Hökumət Təşkilatlarının Əməkdaşlıq Forumunda çıxış edən Xankəndi şəhərində, Ağdərə və Xocalı rayonlarında Prezidentin xüsusi nümayəndəsi Elçin Yusubov

göstərdiyi yerlərdə 3 mindən artıq şəxsin işlə təmin olunduğu, ümumilikdə 65 milyon manatdan çox investisiyanın həyata keçirildiyi vurğulanıb.

Elçin Yusubov çıxışında bildirib ki, işğaldan azad edilmiş ərazilərin inkişafında qeyri-hökumət təşkilatlarının rolu mühüm əhəmiyyət kəsb edir. QHT-lər dövlət siyasətinin həyata keçirilməsində, ictimai nəzarətin gücləndirilməsində, sosial layihələrin təşviqində və reintegrasiya proseslərində mühüm tərəfdaş kimi çıxış edirlər.

Azərbaycan Respublikasının Medianın İnkişafı Agentliyinin maliyyəsi əsasında nəşr olunur. Yazını hazırladı: Cavanşir ABBASLI

CNN ermənilərin lavaş saxtakarlığına şərik oldu

"Əgər erməni qayınananız sizə hula-hup ölçüsündə..."

CNN telekanalı (CNN Travel) "Dünyanın ən yaxşı 50 çörəyi" adlı siyahı tərtib edib. **ABŞ telekanalı yayımladığı materialda saxtakarlığa yol verib.**

Mənbə "araşdırma"sında lavaşı "erməni çörəyi" kimi qələmə verib. CNN bu barədə yazıb: "Əgər erməni qayınananız sizə hula-hup ölçüsündə böyük bir lavaşla yaxınlaşırsınız, qorxmayın, bu, Ermənistanda yeni evlənənlərin başı üzərində fırladılır ki, onların ömrü bolluq və firavanlıq içində keçsin. Bəlkə də bu ənənənin səbəbi elə lavaş bişirməyin kütləvililiyi ilə bağlıdır.

Ənənəvi lavaşın hazırlanması üçün qadınlar bir yere toplaşır, xəmir parçasını ot və ya yunla doldurulmuş yastığın üzərində yayırlar. Usta əllər yayılmış xəmiri konus formalı gil tündirin iç divarına yapışdırır. Orada lavaş bərk istilikdə çox tez bişir. Lavaş erməni mədəniyyətinin elə bir ayrılmaz hissəsidir ki, UNESCO tərəfindən Qeyri-maddi Mədəni İrs kimi tanınıb".

Qeyd edək ki, lavaş (əgər varsa) erməni mətbəxinə məxsus bir çörək növü deyil. Lavaş Azərbaycan, Türkiyə

və digər türk ölkələrində geniş şəkildə yayılıb və əsrlərdir istehlak olunur.

Araşdırmaya görə, "lavaş" sözünün mənşəyi iki hissədən ibarətdir: "lav" və ya "lay" ifadələri "qat" deməkdir, "aş" isə bütün türk dillərində "qida" anlamı verir. Beləliklə, "lavaş" sözü "qat-qat qida" anlamına gəlir. Çox maraqlıdır ki, bunu "özünü küleşdiren" ermənilər nədənsə ad seçimində də özlərini çox yormayıblar, elə türk dilində olduğu kimi lavaş adıyla dün-

yaya "erməni çörəyi" kimi sınıqla çalışırlar.

Qeyd edək ki, 2016-cı ildə noyabrın 28-dən dekabrın 2-dən Efiopiyanın paytaxtı Əddis-Əbəbə şəhərində keçirilən YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrsin Qorunması üzrə Hökumətlərarası Komitəsinin 11-ci sessiyasında Azərbaycanın təşəbbüsü ilə Azərbaycan, Türkiyə, İran, Qazaxıstan və Qırğızıstan tərəfindən YUNESKO-ya birgə təqdim edilən "Lavaş, Katırma, Jupka, Yufka - Nazik çö-

rəyin hazırlanma və paylaşma mədəniyyəti" YUNESKO-nun Qeyri-maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahısına salınıb.

YUNESKO-nun Qiymətləndirici Orqanı tərəfindən bütün kriteriyalara dair müsbət rəy alan nominasiya faylı YUNESKO Hökumətlərarası Komitəsinin cari il noyabrın 30-da keçirilmiş sessiyasının qərarı ilə qəbul olunub.

Sözügedən nominasiya sənədi Azərbaycan Mədəniyyət və Turizm və Xarici İş-

lər nazirliklərinin, Azərbaycanın YUNESKO yanında Daimi Nümayəndəliyinin və bu sahə üzrə beş ölkənin mədəniyyət nazirlikləri, YUNESKO üzrə Milli komissiyaları, həmçinin sahə üzrə ekspertlərinin birgə əməkdaşlığı ilə hazırlanaraq təqdim edilib.

Azərbaycan Kulinariya Mütəxəssisləri Assosiasiyasının icraçı direktoru və layihə rəhbəri Fərhad Aşurbəyli "Yeni Müsavat"a açıqlamasında qeyd etdi ki, CNN-də dərc olunan məqalə müstəqil bloggerlərin subyektiv rəyi əsasında hazırlanıb. Onun sözlərinə görə, 2014-cü ildə Ermənistanın təqdim etdiyi "Lavaş: hazırlanması, mahiyyəti və Ermənistanda ənənəvi çörəyin mədəni təzahürləri" adı ilə eksklüziv məhsul kimi qəbul edilməməsi şərtlə UNESCO-nun Qeyri-Maddi Mədəni İrs üzrə Reprezentativ Siyahısına daxil edilib. "Bunu aydın başa düşmək lazımdır ki, belə məsələlərin həllində təbliğat önəmli rol oynayır. Elə ölkələr var ki, Azərbaycan diasporası o qədər də güclü deyil. Məsələn, Fransada artıq lavaşın "erməni çörəyi" olması stereotipi formalaşıb. Lakin qanunlar və beynəlxalq ictimaiyyət tərəfindən lavaş Azərbaycan və başqa ölkələrə aid qeyri-maddi

mədəni irs nümunəsi kimi qəbul edilib. Ermənilər satış və müxtəlif təbliğat üsulları ilə lavaşı öz məhsulları kimi təqdim etməyi bacarıblar. Bloggerlər nəyin hansı xalqa aid olub-olmadığını araşdırmırlar. Onlar, sadəcə, səyahət etdikləri ölkədə müşahidə etdiklərini, eşitdiklərini təqdim edirlər. Bizim bundan sonra edə biləcəyimiz təbliğat və reklamlı məşğul olmaqdır. Türk döneri, italyan pizzası, alman sosiskası assosiasiyası olduğu kimi, Azərbaycana aid məhsullar barədə də assosiasiya yarada bilərik. Azərbaycan nisbətən gənc müstəqil ölkə olduğu üçün dünyada böyük diaspor təşkilatlarımız olmayıb. Fəal işə gec başlamışıq, amma hesab edirik ki, proses uğurla davam edir. Son 10 ildə turizm güclü inkişaf edir. Qastro-turizmin inkişaf etdirilməsi istiqamətində fəal iş aparılır. Azərbaycan mətbəxinin dünyanın müxtəlif ölkələrində təbliği üçün çoxsaylı tədbirlər keçirilir. Hesab edirəm ki, gedişat pozitivdir. Azərbaycan mətbəxi tanınmağa başlayıb. Sahə üzrə peşəkarlar təbliğat üçün çalışmalıdırlar, beynəlxalq arenada isə dövlət dəstəyi olmalıdır ki, o da mövcuddur".

■ Nigar HƏSƏNLİ,
"Yeni Müsavat"

Bu gün Azərbaycan futbolseverlərinin diqqəti İspaniyanın "San Mames" stadionunda olacaq. Çempionlar Liqasının Liqa mərhələsində "Atletik" - "Qarabağ" matçı Bakı vaxtı ilə saat 20:45-də başlayacaq.

nı oynaya bilsələr, azarkeşləri sevindirə biləcəklər.

Çempionlar Liqası fərqli turnirdir, burada istənilən nəticə qeydə alına bilər. "Qarabağ" a o cəhətdən asan olmayacaq ki, "Atletik" in güclü azarkeş ordusu var. "Estadio San Mames" də oynamışam, oradakı ab-havanı bilirəm.

İndi "Qarabağ" la qarşılaşacaq istənilən komanda bu sistemi necə zərərsizləşdirmək haqda düşünür, o cümlədən "Atletik" də.

Təbii ki, "Atletik" in baş məşqçisi bunun üçün plan hazırlayacaq. Ancaq o plan işə yarayacaqmı? Çempionlar Liqasında heç bir koman-

Futbol mütəxəssisi Kənan Məstəliyev rəqibin kifayət qədər hazırlıqlı və bu oyuna davam ya tamam gözü ilə baxdığını düşünür: "Atletik" tək İspaniyanın yox, ümumilikdə Avropanın tanınmış, köklü klublarından. Onunla oynamaq hər rəqib üçün şərəf, eyni zamanda

AFFA beş klubu cərimələdi

AFFA İntizam Komitəsinin növbəti iclası keçirilib. Bu barədə Peşəkar Futbol Liqası məlumat yayıb.

İclasda Misli Premyer Liqasının 8-ci turunda qeydə alınan qayda pozuntularına hüquqi qiymət verilib.

"Şamaxı"nın futbolçusu Abdullahi Şuaybu "Kəpəz"lə matçda təcavüzkar davranışa görə birbaşa qırmızı vərəqə aldığı üçün 3 oyun cəzalanıb, klubu 3000 manat cərimə edilib. Bundan başqa, hər iki komandanın geyim formasında uyğunsuzluğun aradan qaldırılması səbəbindən matç gec başladığı üçün klublar 1500 manat ziyana düşüb. Həmçinin oyun zamanı 4 futbolçusu sarı vərəqə alan "Kəpəz" daha 700 manat cərimələnib.

"Qəbələ" klubu "İmişli" ilə qarşılaşmada 5 üzvü sarı vərəqə ilə cəzalandığı üçün 700 manat cərimə ödəyəcək.

"Sumqayıt" - "Karvan-Yevlax" oyunu qonaq komandanın meydançaya vaxtında çıxamaması səbəbindən gec başladığı üçün klub 3000 manat cərimə edilib.

"Neftçi" isə "Araz-Naxçıvan"la matçda baş verənlərə görə ümumilikdə 9700 manat xərcə düşüb. Bakı klubu 4 futbolçusu sarı vərəqə aldığı üçün 700, azarkeşləri tərəfindən rəqib komandanın və hakimlərin ünvanına kütləvi şəkildə təhqiramiz ifadələr səsləndirildiyinə və bu hal cari mövsümdə 2-ci dəfə yaşandığına görə 6000, rəqib futbolçuların ünvanına irqi ayr-seçkilik ehtiva edən ifadələr səsləndirildiyinə görə isə 3000 manat cərimələnib.

Elçin Məsiyev Avroliqanın oyununa təyinat aldı

FIFA referisi Elçin Məsiyev növbəti təyinat alıb. Məsiyev UEFA Avropa Liqasının Liqa mərhələsinin III turu çərçivəsində keçiriləcək "Genk" (Belçika) - "Betis" (İspaniya) qarşılaşmasının baş hakimi olacaq.

Ona Elşad Abdullayev və Pərvin Talibov kömək edəcəklər. Dördüncü hakim funksiyasını Tural Qurbanov yerinə yetirəcək. Almaniyalı Robert Şröder VAR, digər həmyerlimiz Nicat İsmayilov isə AVAR kimi fəaliyyət göstərəcək.

Görüş oktyabrın 23-də Genk şəhərinin eyniadlı stadionunda keçiriləcək.

Abubakar "Neftçi"də nə qədər maaş alacaq?

"Neftçi"nin heyətinə qatdığı məşhur futbolçu Vensan Abubakarın Bakı klubunda alacağı məvacib müəyyənləşib.

"Qafqazinfo" xəbər verir ki, Kamerun millisinin forvardı "ağ-qaralar"dan illik 500 min dollara (850 min manat) yaxın gəlir əldə edəcək.

"Porto", "Beşiktaş", "Əl-Nəsr" kimi klublarda çıxış etmiş 33 yaşlı oyunçunun aşağı maaşla Azərbaycan təmsilçisinə keçməsi maraqlıdır.

"Neftçi" də Abubakara yüksək maaş təklif etməyib. "Ağ-qaralar" büdcəyə uyğun olaraq şərtlər irəli sürüb və cavabını gözləyib. Sonda afrikalı forvard ölkəmizdə oynamağa qərar verib.

V. Abubakar "Neftçi" ilə anlaşmazdan əvvəl klubun hədəfləri və bazası ilə maraqlanıb.

Baza və infrastrukturla tanış olduqdan sonra isə Azərbaycanda oynamağa razılıq verib.

"Qarabağ"ın Bilbao sınağı

Rəqibin 53 min tutumu olan stadionuna biletlər günlər öncədən tükənib. Qol.az xəbər verir ki, bu haqda İspaniyanın "Marca" nəşri məlumat yayıb. "Marca"nın yazısında qeyd edilir ki, bu mövsüm CL-də keçirdiyi 2 oyunda qalib gələ bilməyən "Atletik" in bu seriyaya öz azarkeşləri önündə "Qarabağ"la matçda son qoymaq şansı var. Amma eyni zamanda Ağdam klubunun 2 oyunda 2 qələbə qazanmasına da diqqət çəkilir.

Həmçinin bildirilib ki, matça ən ucuz biletin qiyməti 180 avro, birinci sinif üçün isə 377 avro (yerli azarkeşlər üçün) təşkil edir. Bilet sayı isə artıq məhduddur.

Məlumat üçün onu da bildirək ki, bu oyunu xorvatiyalı İqor Payaçin rəhbərlik etdiyi hakimlər briqadası idarə edəcək.

Vaxtilə İspaniyanın "Betis" klubunun formasını geyinən tanınmış futbol veteranı Vəli Qasimov oyunla bağlı fikirlərini Fanat.az-la bölüşüb. O, qitənin ən nüfuzlu klub turnirində ardıcıl iki qələbə ilə start verən "köhlən atlar"ın Bilbaodan da uğurlu nəticə ilə dönəcəyinə inandığını deyib: "Çox sevindirici haldır ki, "Qarabağ" Çempionlar Liqasının əsas mərhələsində Avropa nəhəngləri ilə eyni cərgədədir. Həm də uğurlu çıxışı ilə azarkeşləri sevindirir. Artıq "Qarabağ" ı bütün Avropada tanıyırlar. İspaniya mətbuatını izləyirəm, komandamızın az büdcə ilə belə uğurlu nəticə əldə etməsinə xüsusi toxunurlar. Sayt və qəzetlər "Qarabağ"ın hörmətəlayiq rəqib olduğunu vurğulayırlar. Komanda göstərdiyi oyunla bu rəğbəti qazanıb.

"Atletik" ilə oyun asan keçməyəcək. Düzdür, Bilbao komandası bu mövsüm inamlı görünür, keçirdiyi oyunların yarısından çoxunda xal itirib. "Qarabağ" da İspaniyadan qalib dönə bilər. Qurban Qurbanovun özünün və komandasının təcrübəsi kifayət qədərdir. Öz oyunları-

Oyun vaxtı bütün stadion ağ-qırmızı rəngdə olur, fanatlar rəqibə böyük təzyiq göstərir. Ancaq dediyim kimi, "Qarabağ"ın yetərinə təcrübəsi var və İspaniyada da bu təzyiq altında öz oyunlarını sergiləyəcəklərinə inanıram. Qəşəng oyun olacağına ümid edirəm. Futbolçu karyeramı bitirəndən sonra da İspaniyada çox olmuşam. "Qarabağ"ın "Atletik"lə qarşılaşmasına görə ora getməsəm də, televizordan izləyib komandamızın oyunundan zövq alacağımıza inanıram".

Tanınmış idman yazarı Natiq Muxtarlı "Yeni Müsavat"a açıqlamasında Azərbaycan çempionunun kifayət qədər qol vurma imkanlarının olacağını qeyd etdi: "Qarabağ" "Atletik"lə oyuna çox rahat çıxacaq. Daha əvvəl də qeyd etmişdik ki, "Qarabağ" üçün ən çətin qarşılaşma "Kopenhagen"lə oyun idi. Çünki "Benfika" üzərindəki qələbədən sonra bütün Avropa "bu təsadüfdür?" deyib gözlünü "Qarabağ"a dikmişdi. Və "köhlən atlar" sübut etdilər ki, heç nə təsadüf deyil, onlar istənilən komanda ilə oynaya və qalib gələ bilirlər.

Hesab edirəm ki, "Qarabağ" Bilbaoda ənənəvi oyun sistemindən imtina etməməlidir. Çünki ilk iki qarşılaşmada bu sistem özünü doğruldub.

da bütün oyunlarda qalib gələ bilməz. Burada səviyyə yüksəkdir. Düzü, yığmaların oyunları ilə əlaqədar verilən beynəlxalq fasiləyə qədər "Qarabağ" yüksək formada idi, "Atletik"də isə əksini müşahidə edirdik. Fasilədən sonra işlər necə gedəcək, bunu oyun göstərəcək. Ancaq bu fasilənin "Atletik" üçün daha vacib olduğu aydındır. Bilbao klubu toparlanmaq üçün əlavə vaxt əldə etdi.

Öz azarkeşləri qarşısında "Atletik" in aqressiv oynayacağı bellidir. Onlar hücumla daha çox diqqət ayracaqlar. Amma "Qarabağ"la oyunda topa nəzarət etmək onlar üçün asan olmayacaq. "Atletik" mütləq boş sahələr verəcək, "Qarabağ" a. Düşünürəm ki, Qurban Qurbanovun yetirmələrinin qol şansları yetərinə olacaq. Qalır ki, onlardan maksimum yararlanmaq. Bunu bacarsalar, Bilbaodan xalla qayıtmaq mümkündür. Hücumda kəsərli, müdafiədə diqqətli olmaq, minimum səhv, maksimum bitiricilik və topa nəzarət: "Atletik" belə durumda ələcsiz olacaq.

İspaniyada qazanılacaq qələbə "Qarabağ"ın qrupdan çıxmaq şansını xeyli artıracaq. Amma komanda məğlub olsa belə, bu, faciə olmalıdır. "Qarabağ" növbəti oyunlarda mütləq xal və xallar qazanacaq".

çətin sınaqdır. Xüsusən də, "San Mames"də. Heyətində yetərinə tanınmış və bahalı oyunçular var, onlardan Vilyams qardaşlarını fərqləndirmək olar. Çox təhlükəlidirlər. Komanda olaraq hücum futbolu oynayırlar, pressinglə top almağa, dinamik və sürətli olmağa çalışırlar. "Qarabağ"ın işi heç də asan olmayacaq. İspanlar çətin durumdadılar, xala ehtiyacları var. Biz isə iki oyundan 6 xalla liderlər qrupundayıq. Biz rahatıq. "Atletik" xal itirsə, nəinki 1/8 final, hətta pley-off şansının üstündən xətt çəkə bilər. Qarşıdakı matçları da çətin olduğu üçün "Qarabağ"la olan oyuna dönüş nöqtəsi kimi baxırlar. Amma biz də "az aşın duzu deyilik". Bizə də xallar lazımdı. Bilbaoluların oyun tərzı də bizə uyğundur. Rəqibin müdafiəsində problemlər var. Pressinqə dözümlü deyillər, təzyiq altından effektiv çıxıb bilmirlər. Bundan istifadə edə bilərik. Üstəlik, heyətin əksər üzvləri zədədən yeni qayıdıb, hələ tam formaya düşməyiblər. "Atletik"lə 1 ay sonra oynasaydıq, şansımız minimum olardı. Ancaq hazırkı vəziyyətdə dişimizə görə rəqibdi və səfərdən 1 xalla dönə bilərik. Mənim üçün bu sürpriz olmayacaq".

□ **Cavansir ABBASLI,**
"Yeni Müsavat"

ÜSAVAT

Son səhifə

N 191 (8801) 22 oktyabr 2025

Oktyabr

Erkən ölümün gözlənilməz amili açıqlandı

Çinin Siçuan Universitetinin alimləri belə nəticəyə gəliblər ki, yaşlı insanlarda dişlərin tökülmə sürəti erkən ölüm riskini göstərə bilər.

Oxu.Az xəbər verir ki, tədqiqatın nəticələri "BMC Geriatrics" jurnalında dərc olunub.

Tədqiqatda 8 073 yaşlı insan iştirak edib. Nəzərdə tutulan şəxslərin sağlamlıq vəziyyəti orta hesabla 3.5 il müddətində müşahidə olunub. Təhlil göstərib ki, insanın dişləri ne qədər tez tökülürsə, ölüm ehtimalı bir o qədər yüksəkdir. Bu əlaqə yaş, cins, təhsil, fiziki aktivlik, siqaret və alkoqol istifadəsi kimi müxtəlif amillər nəzərə alınandan sonra da qorunub saxlanılıb.

Müəlliflər vurğulayırlar ki, dişlərin düşməsinin özü ölümün səbəbi deyil. Lakin o, orqanizmdə xroniki iltihab, ürək-damar xəstəlikləri və ya metabolik pozğunluqlar kimi gizli problemlərin əlaməti ola bilər. Bundan əlavə, dişlərin olmaması qidalanmanı çətinləşdirir, vacib maddələrin orqanizmə sovrulmasına mane olur və orqanizmin ümumi zəifləməsinə səbəb ola bilər.

Tədqiqatçılar ağız boşluğunun sağlamlığını nəzərdən qaçırmamağı tövsiyə edirlər. Onların fikrincə, müntəzəm olaraq stomatoloqa müraciət etmək, ağız gigiyenasına riayət etmək və siqaret çəkməkdən imtina etmək təkcə dişləri qorumağa deyil, həm də ömrü uzatmağa kömək edir. Dişlərin tökülməsi tempinin monitorinqi yaşlı insanın ümumi sağlamlıq vəziyyətini qiymətləndirməyin və risklərin erkən aşkarlanmasının sadə yolu ola bilər.

Qazlı suyun yeni faydalı xüsusiyyəti aşkarlandı

Yaponiyanın Kiusi Universitetinin alimləri müəyyən ediblər ki, qazlı su hüceyrələr tərəfindən şəkərin udulmasını sürətləndirərək maddələr mübadiləsinə təsir göstərə bilər. Oxu.az xəbər verir ki, tədqiqatın nəticələri "BMJ Nutrition, Prevention & Health" jurnalında dərc olunub. Araşdırmaya əsasən, qazlı sudakı karbon qazı orqanizmə daxil olduqdan sonra qismən qana sovrulur və orada bikarbonat adlı maddəyə çevrilir. Bu maddə qanın kimyəvi tərkibinə təsir edərək, eritrositlərin (qırmızı qan hüceyrələrinin) daxilində turşuluq səviyyəsini (pH) bir qədər artırır. Bu dəyişiklik qlükoliz prosesini aktivləşdirir - yəni hüceyrələr şəkəri (qlükoza) daha fəal şəkildə emal edərək onu enerji mənbəyinə çevirirlər.

Britaniyada it Ginnesin Rekordlar Kitabına düşdü

Böyük Britaniyanın Bedfordşir ştatında yaşayan Britaniya setteri Qordon Şarvud qanköçürmə üçün ən çox qan verən it kimi Ginnesin Rekordlar Kitabına düşüb. Onun sahibi Syu Mitçell bildirib ki, doqquz yaşlı it 45 dəfə qan verərək təxminən 200 itin həyatını xilas edib.

Şarvud 2017-ci ildə, 13 aylıq olarkən qan verməyə başlayıb və 2024-cü ildə doqquzuncu doğum gününə qədər davam edib. O, 2024-cü ilin iyulunda 40 dəfə qan verərək öz rekordunu qırıb və daha sonra bu rəqəmi 45-ə çatdırıb. Syu qeyd edib ki, Şarvud öz sakit təbiətinə görə donorluq üçün ideal itdir. Onun sözlərinə görə, it insanları sevdi, istənilən vəziyyətin öhdəsindən asanlıqla gəlir və hətta prosedurlar zamanı yuxuya gedir.

Syu Mitçellin digər iki iti də donordur: 11 yaşlı Bakster və 4 yaşlı Brinjal. Bakster 33 dəfə, Brinjal isə 19 dəfə qan verib. İtlərin donorluq prosesi insanlarda olduğu kimidir: onların çəkisi ölçülür, sağlamlıq vəziyyəti yoxlanılır və təxminən 568 ml qan götürülür. Bir it gərginlik keçirsə, prosedur dərhal dayandırılır.

Alimlər bu prosesi hemodializ zamanı müşahidə olunan effektlə müqayisə ediblər. Hemodializdə də karbon qazından istifadə olunur və o, oxşar şəkildə maddələr mübadiləsinə stimullaşdırır. Tədqiqat iştirakçılarında qan şəkərinin səviyyəsində böyük dəyişiklik qeydə alınmasa da, alimlər hesab edirlər ki, qazlı su enerji mübadiləsinin tənzimlənməsində müəyyən rol oynaya bilər. Onların fikrincə, qazlı su arıqlama vasitəsi deyil, lakin yüngül toxluq hissi yarada və qlükoza səviyyəsini qisməddə azalda bilər. Tədqiqatçılar bildiriblər ki, bu müşahidələr xüsusilə maddələr mübadiləsinin pozulmasının qarşısının alınması baxımından əlavə elmi araşdırmalara ehtiyac yaradır.

Alimlər yeni implant ixtira edib

Alimlər görmə qabiliyyətini bərpa etmək üçün subretinal fotovoltalok implant ixtira ediblər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "The New England Journal of Medicine" elmi jurnalında dərc olunan tədqiqatda məlumat verilib. Söhbət retinal fotovoltalok implantlar üçün mikroçip sistemindən (PRIMA) gedir. Bu sistem subretinal fotovoltalok implant və xüsusi eynəklərdən ibarətdir. Eynəklər mərkəzi torlu qışanın atrofiyası olan sahələrdə görmə qabiliyyətini bərpa etmək məqsədilə implant üzərinə infraqırmızı işıq proyeksiya edir.

Tədqiqat çərçivəsində 32 nəfər iştirakçı PRIMA sistemi ilə 12 aylıq müşahidədən keçib. Nəticədə müəyyən edilib ki, iştirakçıların 80 faizində bir ildən sonra klinik baxımdan əhəmiyyətli dərəcədə yaxşılaşma müşahidə olunub.

Bunları bilirsinizmi?

- * Dinamitin hazırlanmasında yer fındığından istifadə olunur.
- * Tarixdə ilk odekolon taun xəstəliyinə qarşı profilaktik vasitə kimi istifadə edilib.
- * Las-Veqas kazinolarında saat olmur.
- * Qarışqa digər canlılarla müqayisədə ən böyük beynə malikdir. Təbii ki, bədəni ilə müqayisədə.
- * Məşhur nağıl yazarı Hans Xristian Anderson demək olar ki, bir sözü belə savadlı yaza bilmirmiş.
- * Bazar ertəsi günləri 25% bel travması və 33% ürək tutması halları daha çox baş verir.
- * Hər gün dünyada orta hesabla 33 yeni məhsul buraxılır, bunların 13-nü oyuncaqlar təşkil edir.
- * Orta hesabla insan həyatının iki həftəsini işıqforun rəngini dəyişməsinə gözləməyə sərf edir.
- * İnsan çay içməyə daha tez vərdiş edir, nəinki narkotikə.
- * Tualet kağızı 1857-ci ildə icad edilib.
- * Ağcaqanadları yenicə banan yemiş insanın ətri cəlb edir.
- * Xokkey şaybasının atılma sürəti saatda 160 km.-ə çatır.

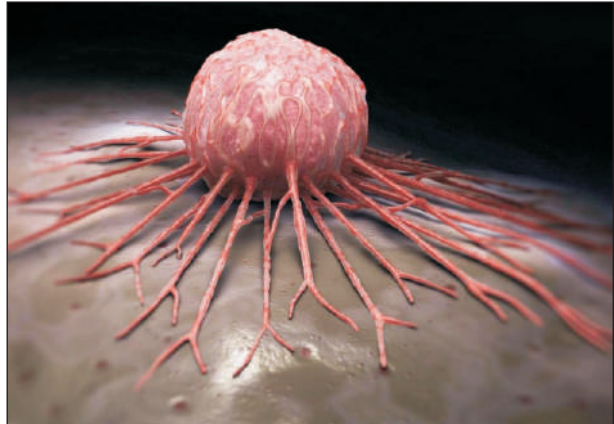
ABŞ və Avstraliya arasında nadir torpaq razılaşması

ABŞ və Avstraliya nadir torpaq elementlərinin hasilatı üzrə saziş bağlayıblar. Oxu.az xəbər verir ki, sənədin imzalanması ABŞ Prezidenti Donald Trampın Ağ Evdə Avstraliyanın Baş naziri Entoni Albanese ilə görüşü zamanı baş tutub. "Təxminən bir ildən sonra bizdə o qədər kritik vacib minerallar və nadir torpaq elementləri olacaq ki, onları hara qoyacağımızı bilməyəcəksiniz. Onların qiyməti 2 dollar olacaq", - deyərək vurğulayıb.

Ağ Evin rəsmi saytında yerləşdirilən məlumata görə, ABŞ və Avstraliya qarşılıqlı altı ay ərzində kritik minerallar üzrə layihələrə birgə olaraq milyard dollardan çox investisiya yatırmağı planlaşdırır.

Elm dünyasında sensasiya

"Galleri" adlı yeni qan analizi xərçəngin 50-dən çox növünü ilkin mərhələdə, yəni xəstəliyin əlamətləri üzə çıxmadan aşkar edə bilər. Oxu.Az xəbər verir ki, bu barədə "Sky News" məlumat yayıb. Bildirilir ki, yeni test hazırda Böyük Britaniya Milli Səhiyyə Xidməti tərəfindən sınaqdan keçirilir. Alimlərin sözlərinə görə, bu analiz ölümcül xərçəng növlərini erkən mərhələdə müəyyən etməklə müalicə şansını xeyli artırır.

"Pathfinder 2" adlandırılan tədqiqat çərçivəsində xərçəngin heç bir əlaməti müşahidə olunmayan 23 mindən çox amerikalı və kanadalı pasiyentin məlumatları təhlil edilib. Nəticələr göstərib ki, pasiyentlərin üçdə ikisinə düzgün xərçəng diaqnozu qoyulub. Onların 61.6 faizində "xərçəng signalı" aşkar edilib və sonradan bu nəticələr diaqnostika ilə təsdiqlənib. Yeni metod xərçəng hüceyrələrinin insan qanına ifraz etdiyi DNT-ni aşkarlayaraq xəstəliyi müəyyən etməyə imkan verir. "Galleri" analizi ABŞ-nin "Grail" biotexnologiya şirkəti tərəfindən hazırlanıb və yaxın gələcəkdə klinik tətbiqinə başlanılması planlaşdırılır.

Səhifəni hazırladı: SELCAN

Baş redaktor:
Nazim SABİROĞLU

e-mail adres: venimusavat@mail.ru

"Yeni Musavat"ın kompüter mərkəzində yığılıb, səhifələnilib, "Son dakika" MMC-nin mətbəəsində çap edilib. Əlyazmalar geri qaytarılmır. Müəlliflərlə redaksiyanın mövqeyi uyğun gəlməyə bilər.

Ünvan: Bakı şəhəri,
R.Rüstəmov küçəsi
2528-ci məhəllə ev 44/d
Tel: 520 01 23 (24, 25, 26, 27, 28)

Lisensiya N: B 114
SAYI: 1.500